

c-uppsats

10 poäng

Invandrarnas integrationsprocess

- En kvantitativ studie om invandrarnas attityder till sin egen integrationsprocess i det svenska samhället

Immigrants`process of integration

- A quantitative study of immigrants`attitudes to their own process of integrating into Swedish society

Nadina Delic & Alina Karlsson
Sociala omsorgsprogrammet
Institutionen för
hälsovetenskaper

Datum för examination:070605
Handledare: Anders Giertz
Examinator: Ulla Zetterlind

ABSTRACT

The goal of our research is to give the general picture of the attitudes of immigrants to their own integration process into the Swedish society, focusing on the feeling of belonging, satisfaction with the social network, as well as confidence in the future. Moreover, in our study, we investigate a possible relation between the attitudes of the immigrants to the above-mentioned variables and their age and education. The research is based on a quantitative questionnaire investigation, which comprises all Sfi students at level D in the northeastern part of Skåne county.

The research shows that the majority are open to the Swedish culture and traditions, keeping, at the same time, their own native traditions. Four out of five think that the Swedish language is important for integration. The majority of the respondents indicate that they are participating in society and that they are more or less satisfied with their social network. Many think that they have good chances of obtaining a decent education, getting work practice and a job and two out of three look positively at their future.

Our research has not been able to prove that there is any significant relation between the respondents' attitudes and their age and education.

Keywords: Integration, immigrants, attitudes to integration, feeling of belonging, social network.

FÖRORD

Först och främst vill vi tacka våra respondenter och deras lärare för att de tog sig tid att delta i studien. Utan er hade det inte blivit något arbete. Vi vill även tacka vår mycket kunnige handledare Anders Giertz för alla konstruktiva råd och allt stöd vi fått. Du har gjort vår resa lärorik och intressant. Våra familjer och vänner förtjänar också ett stort tack för att de stod ut med oss under dessa tio veckor. Er uppmuntran och ert tålamod har indirekt bidragit till detta arbete. Ni har gett oss styrkan att fortsätta även när vi var nära att ge upp. Tack vare er lyckades vi till slut!

Nadina och Alina

Kristianstad den 29 maj 2007.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING.....	1
2. VÅR FÖRFÖRSTÅELSE.....	2
3. BAKGRUND.....	3
3.1 INVANDRARPOLITIK.....	3
3.2 INTEGRATIONSPOLITIK.....	3
3.3 SPRÅKET OCH SVENSKA FÖR INVANDRARE.....	4
3.4 DEFINITIONER.....	5
3.4.1 <i>Integration</i>	5
3.4.2 <i>Invandrare och flykting</i>	6
3.4.3 <i>Sociala nätverk</i>	6
4. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER.....	7
4.1 MODELLER FÖR INTEGRATION.....	7
4.2 SOCIALA NÄTVERK.....	8
4.3 INVANDRARES OLIKA ROLLER I SAMHÄLLET.....	8
5. SYFTE.....	9
6. FRÅGESTÄLLNINGAR.....	9
7. TIDIGARE FORSKNING.....	10
8. FORSKNINGSPROCESSEN.....	13
8.1 VETENSKAPLIG TEORI.....	13
8.2 KVANTITATIV METODTEORI.....	13
8.3 ATTITYDFORMULÄR.....	14
8.4 URVAL.....	16
8.5 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT.....	16
8.6 DATAINSAMLING.....	17
8.7 DATABEARBETNING.....	18
8.8 ETISKA ÖVERVÄGANDEN.....	18
9. RESULTAT OCH RESULTATDISKUSSION.....	20
9.1 KLASSINDELNING AV BAKGRUNDVARIABLER.....	20
9.2 ATTITYDER.....	22

9.3	ATTITYDFÖRDELNING MELLAN OLIKA GRUPPER.....	33
10.	METODDISKUSSION.....	35
10.1	BORTFALLSANALYS.....	35
10.2	GENERALISERBARHET.....	36
10.3	RELIABILITET.....	37
10.4	VALIDITET.....	39
11.	SAMMANFATTNING AV RESULTAT.....	40
12.	SLUTDISKUSSION.....	41
12.1	SLUTORD.....	45
13.	KÄLLFÖRTECKNING.....	46
13.1	PUBLICERADE KÄLLOR.....	46
13.2	ELEKTRONISKA KÄLLOR.....	47

BILAGA 1 INFORMATIONSBREVET

BILAGA 2 ENKÄTFORMULÄRET

BILAGA 3 ANSVARFÖRDELNING

Vi kan alla lära oss att tala samma språk.

Frågan är ”bara” vilket.

(Aubert 1979)

1. INLEDNING

I det inledande avsnittet introducerar vi problemområdet samt berättar hur vi blivit intresserade av ämnet.

Under de senaste tre-fyra decennierna har Sverige förvandlats från ett i huvudsak etniskt homogent land till ett mångkulturellt samhälle, där var femte svensk idag har något slags invandrarbakgrund (Bäck & Soininen 1998). Samhällets etniska och kulturella mångfald ställer krav på en ömsesidig anpassningsprocess som involverar både invandrare och den inhemska befolkningen, vilket är en nödvändighet för en ”lyckad” integration.

Eftersom en stor grupp människor har sitt ursprung i eller anknytning till ett annat land, har integrationsprocessen blivit ett omdiskuterat ämne i dagens samhälle. Även om integrationen är en gemensam process som inkluderar både de som skall integreras och samhället i stort, riktas uppmärksamheten oftast mot den ena parten, nämligen de som skall integreras. Man debatterar flitigt, både på TV, radio och i tidningar, om invandrarernas etablering på arbetsmarknaden och i den sociala tillvaron samt diskussioner förs om boendesegregation.

Även vi lägger fokus på invandrare i detta arbete, då vi är intresserade av att få veta hur de nyanlända upplever sin integrationsprocess, som oftast innebär stora påfrestningar. Att flytta till ett främmande land ställer höga krav på den enskilde. Även om man praktiskt och fysiskt är väl förberedd för flyttningen, så är det nästan omöjligt att psykiskt förbereda sig för en sådan situation då all tidigare erfarenhet och kunskap är otillräckliga för att kunna förstå och klara av den aktuella situationen (Franzén 2001). Man konfronteras med ett främmande samhälle med en annan kultur, andra värderingar och vanor.

Detta har alltid varit ett intressant område för oss i och med att vi själva har invandrat till Sverige, och därmed genomgått en integrationsprocess. Dessutom har en av oss haft sin praktik på ett integrationskontor, vilket resulterat i ännu mer ökad nyfikenhet kring ämnet.

2. VÅR FÖRFÖRSTÅELSE

I följande beskriver vi våra grundläggande föreställningar om problemområdet.

Utifrån egna erfarenheter som invandrare och massmedians påverkan har vi bildat oss olika uppfattningar angående invandrarnas integrationsprocess. En uppfattning som vi har är att ju yngre man är desto snabbare integreras man in i det nya samhället. Man har då lättare för att lära sig språket och utöka sociala relationer, som vi menar är nyckeln i integrationsprocessen. Man ser helt enkelt ljusare på sin framtid, sin integration i det nya landet. Äldre människor har däremot svårare att adapteras in i det nya samhället, vilket vi som invandrare kunde urskilja på våra föräldrar, släkt och bekanta.

Vi menar också att det sociala nätverket är en viktig del av integrationen. För att kunna integreras är man beroende av människor i sin omgivning, främst sina nära anhöriga men även släkt och grannar. Det vi också kan uttala utifrån egna erfarenheter är att man söker stöd hos den grupp av människor som man har något gemensamt med, för det mesta ens landsmän, vilket också är av nytta under integrationsprocessen. Å andra sidan riskerar man att stänga ute det nya samhället och i stället leva i en minoritet, ibland endast med nära anhöriga, vilket enligt vår åsikt försvårar integrationsprocessen, eftersom man då börjar leva vid sidan av samhället istället för att vara delaktig i det. Invandrar man till ett nytt land på egen hand, har man större ambitioner till att utöka sin bekantskap. Vi anser också att integrationsprocessen kan se olika ut hos varje individ som invandrar, där anledningen till uppbrottet från hemlandet kan spela en avgörande roll.

En annan uppfattning är att ju snarlikare invandrares kultur är det nya landets kultur desto lättare är det att integreras in i det nya samhället, eftersom man undgår stora förändringar. Vi båda är ursprungligen från europeiska länder, vilket underlättade vår integration i det nya samhället, eftersom den svenska kulturen inte var så extremt olik vår ursprungliga kultur. För personer som invandrar från andra kontinenter, kan det däremot innebära vissa svårigheter.

3. BAKGRUND

I det här avsnittet presenteras bakgrund till vår studie, som innefattar Sveriges invandrarpolitik, integrationspolitik, språket och svenska för invandrare samt definitioner av de viktigaste begreppen i vår studie.

3.1 Invandrarpolitik

De första åtgärderna för att underlätta invandrares anpassning till livet i Sverige påbörjades i mitten av 1960-talet. Den allmänna uppfattningen som rådde då var att invandrare som inte tänkte återvända till hemlandet borde assimileras så snart som möjligt. År 1968 konstaterades det att invandrare skulle ha möjlighet till samma levnadsstandard som den inhemska befolkningen samtidigt som assimilationstanken började ifrågasättas. 1975 fastställdes beslut om riktlinjer för en svensk invandrarpolitik, där *jämlikhet*, *valfrihet* och *samverkan* var nyckelorden. Med detta beslut, som tog avstånd från en assimilationspolitik, lades grunden till ett mångkulturellt samhälle, där invandrares kulturella och språkliga bakgrund skulle främjas (Prop.1997/98:16).

Som en följd av denna invandrarpolitik synliggjordes invandrare som grupp i samhället samt insikten om att hänsyn till denna grupp måste tas växte fram i den offentliga verksamheten. Politiken riktade sig till invandrare som grupp genom att sätta invandrarskapet och invandrares bakgrund i centrum, vilket ledde till att [...] ”invandrarskap förknippats med ’annorlundaskap’ ” (Prop.1997/98:16:17). Befolkningens uppdelning i ett ”vi” och ett ”dom” förstärktes, vilket bidrog till invandrares upplevelse av utanförskapet (Prop.1997/98:16).

3.2 Integrationspolitik

År 1998 trädde i kraft en integrationspolitik som medgav vikten av att kunna ingå i en större helhet och samtidigt bibehålla sin kulturella och etniska identitet (Prop.1997/98:16).

Integrationspolitikens grundprincip är lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund. Detta innebär också lika skyldigheter, men även rätten att vara olik.

De andra hörnstenarna i integrationspolitiken är en samhällsgemenskap med samhällets mångfald som grund samt en samhällsutveckling som kännetecknas av ömsesidig respekt och tolerans och som alla oavsett bakgrund skall vara delaktiga i och medansvariga för (Prop.1997/98:16).

Utifrån dessa mål inriktas det integrationspolitiska arbetet på att ge förutsättningar till individers egen försörjning och delaktighet i samhället. Att värna grundläggande demokratiska värden och verka för jämställdhet mellan könen samt att förebygga och motverka diskriminering, främlingsfientlighet och rasism är andra centrala inriktningar för det integrationspolitiska arbetet (Prop.1997/98:16).

3.3 Språket och Svenska för invandrare

I Propositionen 1997/98:16 konstateras det att språket spelar en avgörande roll för varje individs liv och är en nyckel till samhället. Det innebär i vårt fall att det som underlättar integrationen i det svenska samhället är att kunna tala och förstå det svenska språket. Dessutom är språket en nödvändig länk mellan människor för att skapa förståelse och ömsesidig respekt. Med kunskaper i svenska ökar även förutsättningarna för arbete och deltagande i samhällslivet (Prop.1997/98:16).

Det är dock få personer som flyttar till Sverige som kan svenska och majoriteten av alla nyanlända måste lära sig språket efter ankomsten. För ett par decennier sedan fick invandrare lära sig svenska på kurs eller genom att komma i kontakt med svensktalande, den s.k. naturmetoden (Franzén 2001).

Idag är Svenska för invandrare (i fortsättningen Sfi) en obligatorisk undervisningsform som vilar på grundläggande värden som uttrycks i läroplanen för de frivilliga skolformerna, Lpf94, och där vikten läggs på bland annat individens frihet och integritet, jämställdhet mellan könen samt alla människors lika värde (Skolverket 2007a).

Den 1 januari 2007 fick Sfi en ny kursplan. Enligt den utgörs utbildningen av tre olika studievägar: Sfi 1 (kurserna A och B), Sfi 2 (kurserna B och C) och Sfi 3 (kurserna C och D).

Varje studieväg består på så sätt av två kurser som tydliggör progressionen inom utbildningen (Skolverket 2007b).

Enligt den nya kursplanen skall bedömningen av på vilken nivå en elev skall börja sina studier utgå från en värdering av elevens kunskaper, förutsättningar och vad som i övrigt kan ha betydelse för möjligheterna att nå målen. Trots att det finns möjlighet att avsluta utbildningen efter respektive kurs eller studieväg är intentionen att alla elever skall ges möjlighet att studera upp till och med kurs D (Skolverket 2007b).

3.4 Definitioner

3.4.1 Integration

Begreppet integration innebär i allmänhet *delaktighet i samhällsgemenskapen* för utrikes födda och deras barn. Deltagandet är en viktig förutsättning för integration, men det finns inga krav på att den privata kulturella sfären måste förändras. Viktiga arenor för deltagande i samhällets offentliga sfär är arbetsmarknaden, skolsystemet, föreningslivet och det politiska systemet. Integrationspolitiken utgår från att alla människor har lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter (Århammar 2004).

Diaz (2004) menar att integrationen är en långvarig process, ett tillstånd då invandrare uppnår delvis eller fullständig jämlikhet med personer som är födda i landet när det gäller arbetslivet, boendeförhållanden, deltagande i politiken och sociala nätverk (Diaz 2004).

Diaz har länge studerat begreppet integration, som han menar är mångdimensionellt. Enligt honom finns det fem olika dimensioner av begreppet;

- Arbetsmarknadsintegration innebär att man inlemmas i arbetslivet, främst genom arbetsmarknaden och företagande. Ur individens perspektiv innebär detta tillgång till inkomster och socioekonomiska positioner genom arbetslivet och näringslivet.
- Social integration innebär att man har svenskt socialt nätverk, genom att individen utvecklar sina kontakter med svenskfödda i olika miljöer.

- Medborgerlig integration innebär att individer med utländsk bakgrund har politisk och medborglig delaktighet, som blir möjlig genom att individen har tillgång till politiska rättigheter och möjligheter att ha en aktiv medborgarroll.
- Boendeintegration innebär att individen har etniskt blandade sociala nätverk i bostadsområden.
- Subjektiv integration innebär integration på mikro/individ nivå, där individuella egenskaper har betydelse (Diaz 2004).

Denna studie kommer att beröra alla de fem dimensionerna av begreppet integration som Diaz framställer.

3.4.2 Invandrare och flykting

En invandrare är en person som har flyttat från ett land till ett annat för att bosätta sig där en längre tid eller permanent samt att personen har varit folkbokförd i Sverige i minst ett år. En annan beteckning för invandrare är utlands/utrikes född (Århammar 2004).

En flykting är en person som har flytt från ett land till ett annat för att söka skydd. I Genèvekonventionen definieras begreppet flykting som en person som söker skydd därför att han/hon känner fruktan för förföljelse på grund av sin etniska tillhörighet, ras, nationalitet, tillhörighet till en viss samhällsgrupp, politisk uppfattning eller religion (Århammar 2004).

Vi väljer att använda begreppet invandrare för både utlandsfödda personer och flyktingar av den orsaken att vi inte är intresserade av vilken av de ovannämnda grupperna individerna i vår undersökning tillhör. Förutom begreppet invandrare, kommer vi att använda andra begrepp som i vissa sammanhang passar bättre, framför allt för att göra läsningen mera lättläst och omväxlande. Dessa begrepp är ”individen”, ”eleven”, ”intervjupersonen”, ”respondenten” samt ”den nyanlände”.

3.4.3 Sociala nätverk

Sociala nätverk handlar om grupper som ofta fungerar som mer eller mindre strukturerade och organiserade gemenskaper. Dessa grupper delar gemensamma intressen och behov. Begreppet nätverk används också om nära relationer som en individ kan ha med sin familj eller vänner.

Men det finns också grupper som kan ha outtalade plikter och rättigheter gentemot varandra när det gäller stöd, hjälp och vänskap (Andresen 2002).

I vår studie väljer vi att använda begreppet sociala nätverk i samband med sociala relationer som omfattar familj, vänner, klasskamrater, grannar, landsmän och svenskar samt relationer som kan uppstå i samband med de olika politiska och kulturella aktiviteterna samt fritidsaktiviteterna.

4. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

I detta avsnitt presenteras studiens teoretiska utgångspunkter.

4.1 Modeller för integration

Det finns tre olika modeller för en etnisk integrering; *assimilering, smältdegeln och kulturell pluralism* (Giddens 2003).

Assimilering, innebär att invandrare överger sin ursprungliga kultur och istället anammar det nya samhällets kultur, värderingar och normer, genom att byta klädsel, lära sig det nya språket, ändra sin livsstil och sin kulturella uppfattning och istället anpassas till majoriteten.

Smältdegeln, innebär att de traditioner som en invandrare bär med sig till det nya landet smälter samman med de nya traditionerna, som i sin tur innebär nya kulturella mönster. De traditioner som invandrargrupper har med sig ska inte överges utan istället tillsammans med de nya bilda konstant föränderliga sociala miljöer.

Kulturell pluralism innebär att man erkänner och accepterar de olika etniska grupperna, och ger de samma status och samma rättigheter, här eftersträvas ett pluralistiskt samhälle (Giddens 2003).

4.2 Sociala nätverk

Ett av de enklaste sätten att beskriva hur en grupp individer eller interaktioner är strukturerade är genom att beskriva de som ett nätverk. Nätverket används ofta för utbyte av information, tjänster och gentjänster men också skvaller mellan olika individer. Man kan ha många eller få bekanta. Ofta kan det vara svårt att avgöra var nätverket slutar, men det finns större och det finns mindre nätverk. En del nätverk är täta och intensiva, andra är glesa. Ofta är nätverk vilande, men de kan också vara potentiellt existerande. Här nedan beskrivs nätverket med en etablerad nätverksterminologi (Engdahl & Larsson 2006).

Det finns två grundkomponenter, *noder* och *länkar*, som nätverket består av. I sociala nätverk är noderna oftast enskilda individer, men de kan också vara familjer, organisationer eller städer. Länkarna i de sociala nätverken möjliggör ett samspel mellan noderna. *Flöden* är den information, tjänster som länkarna består av i praktiken. Nätverkets *form* avgörs av antalet noder och länkar, men också av vilket avstånd det är mellan noderna i ett nätverk. Med avstånd menas det geografiska, temporala och det sociala avståndet, följaktligen vilken intensitet som flödena har, i vilken mån länkarna är riktade från en till en annan nod, men också om noderna ligger på samma eller olika nivåer. Hierarki är också ett slags nätverk (Engdahl & Larsson 2006).

I psykologiska och socialpsykologiska studier har det framkommit att sociala nätverk har stor betydelse för en individs välmående, både på det psykiska och fysiska planet. Med det menas att sociala nätverk tillfredställer våra mer eller mindre grundläggande behov som trygghet, närhet och kärlek, men också andra viktiga resurser för människors välmående i vid bemärkelse (Engdahl & Larsson 2006).

4.3 Invandrarens olika roller i samhället

Enligt Henry Bäck (Bäck & Soininen 1998), professor vid förvaltningshögskolan i Göteborg, kan en invandrare ha flera olika roller i samhället, vilket kan förklara invandrarens olika behov:

- Först och främst tillhör invandraren en bestämd *etnisk grupp*. Det är många behov som härstammar ur denna roll. Att kunna umgås med sina landsmän, att behålla och

använda modersmålet, att ta del av information från det gamla hemlandet samt att delta i den egna gruppens kulturella och religiösa aktiviteter är några exempel på dessa behov.

- Åtminstone till en början är invandraren *nykomling* eller *främling* i det nya samhället. Denna roll resulterar i behov att lära sig det nya språket samt att lära sig grunderna om det nya samhället.
- Invandraren kan även tillhöra någon *annan samhällskategori*, som dominerar i den egna invandrargruppen, t ex arbetsklassen, vilket kan leda till de specifika behov som förknippas med detta (Bäck & Soininen 1998).

5. SYFTE

Nedan framställer vi syftet med vår undersökning.

Syftet med vår undersökning är att få fram en relativt allmän bild av invandrades attityder till sin egen integrationsprocess i det svenska samhället när det gäller känsla av tillhörighet, tillfredsställelse med sociala nätverk samt framtidstro. Dessutom kommer vår studie att omfatta en empirisk analys av eventuellt samband mellan invandrades attityder till de ovannämnda variablerna och deras ålder samt utbildning.

6. FRÅGESTÄLLNINGAR

I följande presenteras frågor inom ramen för problemområdet som studien söker svar på.

Utifrån syftet med vår studie har vi kommit fram till följande frågeställningar;

- Vilka attityder kring sin egen integrationsprocess i det svenska samhället råder bland invandrare?

- ❑ Finns det något samband mellan ålder och invandrares attityder när det gäller tillfredsställelse med sociala relationer och framtidstro?
- ❑ Finns det något samband mellan utbildning från hemlandet och invandrares attityder när det gäller framtidstro?

7. TIDIGARE FORSKNING

I det här avsnittet introducerar vi tidigare forskning inom området, som vi anser har en stor relevans till undersökningen och därmed fungerar som ett stöd för vår studie. Först presenterar vi delar av Integrationsverkets Rapport Integration och sedan annan forskning i form av avhandlingar om integrering i Sverige.

Undersökningar och studier om integration har gjorts på både regeringens direktiv och genom forskning. Framför allt har det varit Integrationsverket som utrett frågor angående integration i avseende på regeringens uppdrag. Integrationsverket grundades år 1998 och kommer att läggas ner den 1 juli 2007, då andra aktörer tar över verksamhetens olika uppdrag.

I *Rapport Integration 2005* menas det att Sverige har en integrationspolitik som ger goda förutsättningar för integration och en lagstiftning som ger lika rättigheter för de invandrade. Därför kan bristande integration i Sverige knappast förklaras med att personer som invandrar inte formellt sett har lika rättigheter. Rapport Integration 2005 påvisar dock stora skillnader i levnadsförhållanden mellan inrikes och utrikes födda, vilket innebär att dagens samhälle inte lyckats att ge förutsättningar för delaktighet och en snabb etablering på arbetsmarknaden (Integrationsverket, Rapport Integration 2005).

I *Rapport Integration 2003* menas det att utöver tiden i Sverige har en mängd andra faktorer så som ålder, utbildning samt civilstånd betydelse för om en individ är sysselsatt eller inte. Undersökningen visar att avståndet mellan utrikes och inrikes födda med samma utbildning, ålder och civilstånd när det gäller sysselsättning ökar. Det innebär att dessa faktorer inte ökar chanserna på arbetsmarknaden lika mycket för utrikes som för inrikes födda. Undersökningen visar även att sysselsättningen är lägre för alla utrikes födda oavsett vilket land man är född i

och hur länge man bott i Sverige (Integrationsverket, Rapport Integration 2003).

I en pilotstudie som även ingick i Rapport Integration 2003, intervjuades 13 studerande som gick en grundläggande vuxenutbildning och som var utrikes födda om hur de såg på både studier och möjligheter för framtiden. De intervjuade hyste alla gott hopp om att bland annat genom studierna få arbete. Personer med högre utbildningsbakgrund uttryckte ett visst missnöje med att vara tvungna att börja om från början. Ingen av de intervjuade såg den grundläggande vuxenutbildningen som en slutstation för personer som inte ansågs platsa på arbetsmarknaden. De var överens om att den grundläggande vuxenutbildningen hade en viktig funktion, fast de visste inte exakt hur det skulle gå för eleverna på sikt när det gällde fortsatta studier och arbete (Integrationsverket, Rapport Integration 2003).

Osman Aytar genomförde 1998 en studie där han undersökte sex invandrargrupper (latinamerikaner, polacker, perser, kurder, turkar och assyrier/syrianer) upplevda integration utifrån tre inriktningar av upplevd integration; upplevelse av segregatorisk, mångkulturell och assimilatorisk integration (Aytar 1999).

Studien visade att det som hade den största inverkan på upplevd integration med en assimilatorisk inriktning var sociala relationer med svenskar. Relationer med människor från hemlandet hade således en motsatt effekt, dvs sociala relationer med landsmän ledde till upplevelser av en segregatorisk integration (Aytar, 1999).

Även ålder visade sig inverka på upplevd assimilatorisk integration, då ungdomar uppvisade en tendens att i större grad ha upplevelser av det. Enligt forskaren kunde detta bero på ungdomarnas relativt stora flexibilitet samt tillgång till och deltagande i en del samhällsarenor, där ålder är en viktig faktor. Studien visade även att ålder hade större inverkan på sociala relationer med svenskar än på upplevd integration (Aytar, 1999).

Aytars studie kunde inte påvisa att en högre utbildning i hemlandet, vilket ansågs vara en av de viktigaste resurser en invandrare kunde ha med sig när han eller hon lämnade sitt land, hade "någon positiv betydelse för invandrares tillgång till och deltagande i olika sociala arenor i Sverige" (Aytar, 1999). De som hade en låg utbildning från hemlandet tenderade däremot att uppleva assimilatorisk integration (Aytar, 1999).

Hassan Hosseini-Kaladjahi (1997) utförde en studie om iraniers integration i Sverige, där han berörde tre dimensioner av integrationen: ekonomisk, kulturell och social. Han gjorde även en jämförelse med tre andra invandrargrupper; chilensare, polacker och finländare.

Resultatet påvisade generellt en degradering av socioekonomisk status bland alla fyra invandrargrupper, oavsett kön och utbildning. Finländarna hade dock en lägre grad av degradering, vilket, enligt forskaren, kunde bero på att de varit bekanta med det svenska språket redan innan de invandrat till Sverige. Hosseini-Kaladjahi kunde även konstatera att en längre vistelsetid hade en positiv inverkan på sysselsättningen. Högre utbildning verkade däremot inte ha någon positiv effekt på sysselsättningen, då det visade sig att iranier med högre utbildning hade lägre sysselsättning än iranier med lägre utbildning (Hosseini-Kaladjahi 1997).

Hosseini-Kaladjahi menade också att skillnader mellan kulturer hade en omedelbar verkan på den kulturella integrationen. Finnarna i studien var mer kulturellt integrerade och forskaren ansåg att det berodde på att deras kultur var ganska lik den svenska. De andra gruppernas kulturer skilde sig mer eller mindre markant från den svenska, vilket påverkade den kulturella integrationen mer negativt (Hosseini-Kaladjahi 1997).

Studien påvisade även att bland annat ålder, civilstånd, utbildning från både hemlandet och Sverige, vistelsetid samt sysselsättning hade inverkan på den kulturella integrationen. Yngre iranier var mer kulturellt integrerade än äldre och ensamstående mer än gifta. Högre utbildning och längre vistelsetid i Sverige hade också en positiv verkan på integreringen. Studien kunde också visa att iranier som var sysselsatta på arbetsmarknaden var kulturellt integrerade i högre grad. Något som visade sig ha en negativ verkan på graden av iraniers integrering var ett stort engagemang i det som hade med den egna kulturen att göra (Hosseini-Kaladjahi 1997).

Egenskaper som hade en direkt positiv verkan på kulturell integration, visade sig även ha en indirekt positiv effekt på social integration. Deltagandet i olika sociala arenor och en längre vistelsetid i Sverige påverkade den sociala integrationen positivt. Personernas förhöjda engagemang i den egna kulturen var dock återigen ett direkt hinder för social integration (Hosseini-Kaladjahi 1997).

Det som hade en omedelbar positiv verkan på åtminstone några av de ekonomiska aspekterna av integrationen samt den sociala integrationen var, enligt forskaren, att lära sig språket. Hosseini-Kaladjahi ansåg även att utbildning i Sverige kunde vara en användbar strategi för att uppnå en högre position på arbetsmarknaden, vilket i sin tur skulle kunna ha en positiv effekt på andra områden av integrationen (Hosseini-Kaladjahi 1997).

8. FORSKNINGSPROCESSEN

Vår studie är en personligt genomförd enkätundersökning. I följande avsnitt beskriver vi varför vi valt denna undersökningsmetod, den vetenskapliga grunden till denna, hur vi utarbetat ett frågeformulär, samt hur urvalet gjorts. Förutom det framställer vi hur vi gått tillväga med undersökningen, hur datainsamlingen gått till samt hur dataanalysen genomförts. Slutligen diskuterar vi etiska aspekter.

8.1 Vetenskaplig teori

Grunden till kvantitativ metodteori utgörs av positivismen och positivistisk vetenskapsteori. Denna teori innehåller termer som refererar till mätbara företeelser och satser som anger relationer mellan dessa företeelser. Det viktigaste sättet att nå kunskap om verkligheten enligt denna teoribildning, menar Hartman (1998), är att observera den, antingen i naturliga situationer eller genom experiment (Hartman 1998).

Den positivistiska vetenskapsteorin utgör grunden till vår undersökning, då vi är intresserade av mätbara företeelser samt av samband mellan dessa. Att nå kunskap i vårt fall innebär att vi i vår studie väljer att utföra en observation i vardagliga situationer.

8.2 Kvantitativ metodteori

Med tanke på syftet med vår studie, är den kvantitativa metoden den som kan ge oss den kunskap vi strävar efter, vilket är att få en övergripande bild över integrationsprocessen ur invandrarnas perspektiv.

Hartman (1998) beskriver kvantitativa undersökningar som något som delar upp världen i olika klasser och ställer kvantitativa frågor om dessa klasser. Eftersom kvantitativa frågor är numeriska, är det viktigt att det man undersöker är mätbart. Sammanfattningsvis karakteriseras kvantitativa undersökningar av att man undersöker den numeriska relationen mellan två eller flera mätbara variabler (Hartman 1998).

Syftet med vår studie är att få fram en relativt allmän bild av invandrades upplevda attityder till sin egen integrationsprocess samt undersöka det numeriska sambandet mellan olika variabler. Denna övergripliga kunskap vi strävar efter kan vi få med hjälp av den kvantitativa metoden.

Eftersom vi först vill få en översikt över invandrades upplevda attityder som råder för att senare kunna utläsa om det finns något samband mellan respondenternas attityder och deras bakgrund, har vi valt att använda oss av enkät som mätinstrument.

Formuläret präglas av hög grad av standardisering, vilket betyder att alla respondenter får exakt samma frågor och i exakt samma ordning. Formuläret innehåller mestadels frågor/påståenden med fasta svarsalternativ, det vill säga det består av helt strukturerade frågor (Hartman 1998), bortsett från en fråga vars ena svarsalternativ är öppet.

8.3 Attitydformulär

Med en individs attityd menas i vetenskapliga sammanhang en grundläggande värdering hos individen, vilket innebär att attityden står för något mer än att individen "tycker" något om någonting, d.v.s. det är ett mer krävande ord än "anser" och "tycker" (Patel & Davidson 1994).

Som det har poängterats tidigare, är det av stor vikt att det man undersöker är mätbart. Det betyder att man måste utarbeta en attitydskala för att kunna undersöka en individs attityd till något. Patel & Davidson (1994) hävdar att det gemensamma för alla försök att mäta attityder är att man vill åstadkomma ett instrument som skiljer mellan individer med en positiv eller en negativ attityd till något. Respondenternas attityder formuleras i en s.k. attitydpoäng och skillnaden i dessa tolkas som en skillnad i attityd (Patel & Davidson 1994).

Vi är först och främst intresserade av att ta reda på vilka attityder som råder bland våra respondenter för att senare försöka analysera relationen mellan olika variabler. Vid utformandet av vårt frågeformulär har vi blivit inspirerade av det mest lättillgängliga sättet att mäta attityder, den s.k. *Likert-skalan*, som beskrivs av Patel & Davidson (1994), och som består av ett antal påståenden som individerna ska instämma eller ta avstånd från på en femgradig skala. I originalet består den av hälften positivt formulerade påståenden, det vill säga "gillande", och hälften negativt formulerade, det vill säga "ogillande", och dessa bör dessutom blandas i formuläret (Patel & Davidson 1994).

Vi har dock varit tvungna att ta hänsyn till våra respondenters språkkunskaper, etiska skäl samt tänka på reliabilitet (se Reliabilitet), då vi anser att genom att blanda både positiva och negativa påståenden i frågeformuläret kan vi vilseleda våra respondenter, vilket kan påverka studiens resultat. Därför har vi formulerat en "förenklad" variant av det ovanbeskrivna instrumentet. Eftersom vi, av flera orsaker, inte velat riskera studiens resultat, har vi formulerat fler positiva påståenden. Detta innebär att vårt frågeformulär till en större del innehåller positivt formulerade påståenden, som vi försiktigt försökt blanda med de enstaka negativa påståendena. Frågeformuläret går ut på att respondenterna skall ange ett värde på en skala som bäst stämmer överens med deras åsikt, där 1 är "stämmer inte alls", 2 är "stämmer inte", 3 är "stämmer delvis", 4 är "stämmer" och 5 är "stämmer helt".

För att undvika ologisk följd av påståenden i enkätformuläret, har vi placerat de olika påståenden under olika teman; språk och samhällskunskap, sociala relationer, känslan av tillhörighet samt framtidstro, som även är våra variabler. Dessa påståenden är konstruerade utifrån de ovanbeskrivna temana.

Attitydpåståendena är nyformulerade, i den mening att frågeformuläret är helt nygjort, då vi inte kunnat hitta någon tidigare studie som använt samma mätinstrument. Formuläret innehåller även bakgrundsvariabler, som är kvalitativa: ålder, födelseland, utbildning och familjeförhållanden.

8.4 Urval

Vi har valt att undersöka invandrare, och den naturligaste vägen att få kontakt med denna målgrupp, som befinner sig i inledningsskedet av integreringen i det svenska samhället, är genom Svenskundervisning för invandrare, Sfi. Vi har valt att ha fokus på de invandrare som går på D-nivån och anledningen till detta är att respondenternas språkkunskaper är på en relativt högre nivå i jämförelse med de andra Sfi-elevernans.

En annan anledning till valet av målgruppen är att D-nivån ingår i den sista studievägen och är på så sätt den avslutande etappen i grundläggande undervisning i svenska för invandrare. Det innebär att våra respondenter efter denna nivå måste söka sig vidare på egen hand. Därför är deras attityder till exempelvis framtidstro särskilt intressanta för oss.

Vi har valt att göra en totalundersökning, som omfattar alla Sfi-elever på D-nivån i nordöstra Skåne. Den ursprungliga tanken har varit att genomföra undersökningen i sex tillhörande kommuner; Bromölla, Osby, Hässleholm, Kristianstad, Östra Göinge och Perstorp. I ett relativt tidigt stadium fick vi dock veta att det inte finns elever som når upp till D-nivån i den ena av kommunerna, vilket innebär att undersökningen genomförs endast i fem kommuner.

Vår studie omfattar 100 Sfi-elever, som varit inskrivna på D-nivån i nordöstra Skåne under våren 2007. Nio elever har av olika anledningar inte deltagit i vår undersökning, vilket ger oss en svarsfrekvens på 93 procent (se Bortfallsanalys).

Vi är medvetna om att vårt urval leder till att vår undersökning sluter sig till endast en begränsad grupp individer och därmed utesluter exempelvis personer som går på andra Sfi-nivåer. Vi har emellertid inte sett det vara möjligt att involvera flera respondenter i vår undersökning och detta på grund av våra begränsade resurser, men även med hänsyn till de intervjuades kunskaper i svenska.

8.5 Tillvägagångssätt

Till att börja med gjorde vi en förundersökning för att se om studien skulle vara möjlig att utföra genom att vi tog kontakt med samtliga kommuner som var påtänkta att ingå i vår studie. På så sätt testade vi tillgänglighet, för att försäkra oss om att lärarna och eleverna var

intresserade av att medverka i vår undersökning. Sammanfattningsvis såg vi en möjlighet till att kunna utföra undersökningen.

Efter en rad diskussioner och planeringar av utformandet av studien ansåg vi att det mest relevanta var att granska litteraturen först och sedan fokusera på letandet efter teorier som kan ligga till grund för våra tankar. När den biten var avklarad, började vi utforma enkätformuläret, som krävde mycket arbete och många reflektioner och diskussioner kring frågornas/påståendenas utformning. Frågorna/påståendena har utformats utifrån vårt syfte, och våra frågeställningar samt de olika teorier som vi tog del av.

Vi är medvetna om att vår målgrupp fortfarande befinner sig i en språkinlärningsprocess, därför lade vi väldigt mycket tid på frågornas utformning. När vi konstruerade samtliga påståenden var vi mycket noga med att de inte skulle kunna missförstås språkmässigt eller framförallt misstolkas överhuvudtaget. Dessutom använde vi ett enkelt språk för att göra frågorna tydliga. Vi försökte undvika långa meningar som innehöll för mycket information, för att inte förvirra respondenterna.

Efter att vi utarbetat vårt enkätformulär frågade vi två invandrare som vi träffade på stan och som hade bott i Sverige i cirka fyra år, om vi kunde konsultera dem angående formulärets utformning samt språk. De anmärkningar som vi fick justerade vi. Vi fick även veta hur lång tid det skulle ta för att fylla i enkätformuläret. Vi hade beräknat på ett ungefär att det skulle ta omkring 20 minuter och det visade sig vara riktigt. Den informationen använde vi när vi senare bokade tid för våra besök på de olika skolorna.

8.6 Datainsamling

Vi besökte de olika skolorna där vi fick möjlighet att presentera oss personligen, berätta mer utförligt om bland annat syftet med vår studie och om att elevernas insats var av stor vikt för resultatet, med den anledningen att erhålla en högre svarsfrekvens. En annan positiv aspekt på det här var att vi fick svaren direkt vid besöket, vilket var av stor nytta med tanke på tidsbegränsningen.

I början av besöken tog vi även upp hur respondenterna skulle svara på frågorna, framförallt för att försäkra oss om att det inte skulle uppstå något missförstånd. Eftersom det var

meningen att ange ett värde på en skala som bäst stämmer överens med deras åsikt, tog vi ett enkelt exempel ur vardagslivet och genom att rita de olika svarsalternativen på tavlan, förklarade vi hur det fungerade. Vi uppmuntrade även de intervjuade att ställa frågor om någonting i frågeformuläret var oklart.

Vi kunde se att många av respondenterna var väldigt engagerade. Några gånger frågade de om vad olika ord betyder, då lärarna också var till stor hjälp. Många av respondenterna använde ordbok.

I de fall då eleverna inte var närvarande lämnade vi ett frankerat kuvert och ett antal enkätformulär som respondenterna kunde fylla i och som läraren skickade till oss i efterhand, detta för att minska risken för alltför högt bortfall.

8.7 Databearbetning

För att kunna sammanställa och bearbeta enkätmaterialen använde vi oss av SPSS-programmet (Statistical Package for the Social Sciences). Eftersom vårt frågeformulär är välstrukturerat, kunde vi i förväg göra i ordning ett databaserat schema för kodning, vilket underlättade datainmatningen. Vi kunde konstatera att fem enkäter var antingen felaktigt eller ofullständigt ifyllda, därför valde vi att sortera bort dessa (se Bortfallsanalys).

Vi sammanställde materialet och analyserade det upprepade gånger utifrån korstabeller och diagram med hjälp av SPSS. Senare testade vi om det fanns ett signifikant samband mellan de kvalitativa bakgrundsfaktorerna och de kvantitativa variablerna med hjälp av ett Anova table and eta- test. Signifikansnivån i vår studie ska vara lägre än 5%, det vill säga sannolikheten för att det inte finns någon signifikant skillnad mellan de olika variablerna ska vara $<0,05$.

8.8 Etiska överväganden

Under hela arbetets gång har vi tagit hänsyn till de olika etiska överväganden som förknippas med vetenskapliga studier. Vi formulerade ett informationsbrev, där vi informerade våra respondenter om undersökningens generella syfte, hur undersökningen är upplagd i stort och vad deltagandet i studien innebär för de intervjuade (Kvale 1997). Dessutom meddelade vi om att allt deltagande i vår studie är frivilligt och om att respondenterna har rätt att avbryta sin

medverkan när som helst utan att det blir några konsekvenser.

Vår studie genomförs anonymt, vilket innebär att respondenternas identitet är helt okänt för oss. Eliasson (2006) menar att de svarandes identitet är helt ointressant i en kvantitativ undersökning, vilket vi också påpekade genom att be de intervjuade att *inte* skriva sina namn på formulären.

Vi informerade även våra respondenter om att allt erhållet material kommer att användas endast i den aktuella studien och att data ska bearbetas i ett dataprogram samt att den ska presenteras i form av en C-uppsats. Informationsbrevet innehöll även våra kontaktuppgifter för att respondenterna skulle kunna nå oss vid eventuella funderingar kring undersökningen.

Tillsammans med enkätformuläret delade vi ut ett informationsbrev till var och en som deltog i studien. Vi informerade även om de ovanstående aspekterna muntligt när vi besökte skolorna.

Under arbetets gång, och speciellt då vi arbetade med utformningen av vårt frågeformulär, har vi varit medvetna om att våra respondenter kan ha olika traumatiska upplevelser bakom sig. Vårt enkätformulär innehåller dock inte några känsliga påståenden, utan handlar om allmänna företeelser. Däremot kan det av vissa uppfattas som påträngande. Därför har vi först fått en konsultation angående frågornas formulering.

9. RESULTAT OCH RESULTATDISKUSSION

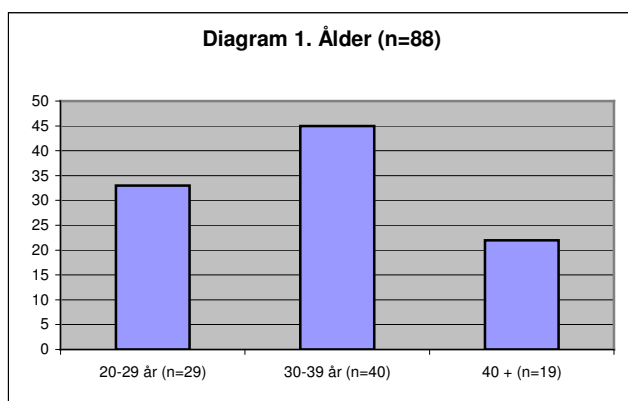

För att få en övergripande bild av materialet, och för att underlätta läsandet, redovisas resultatet med en kompletterande diskussion efter varje diagram och tabell. I första delen presenterar vi de viktigaste bakgrundsfaktorer. I andra delen redovisar vi respondenternas attityder till sin egen integrationsprocess i det svenska samhället. Påståenden som hör till en gemensam kategori redogör vi för i en och samma diagram, vissa av attitydpåståendena är dock lämpligast att redovisa separat. I den tredje delen jämför vi attitydfördelningen mellan olika grupper indelade på basis av våra nominalvariabler (ålder och utbildning).

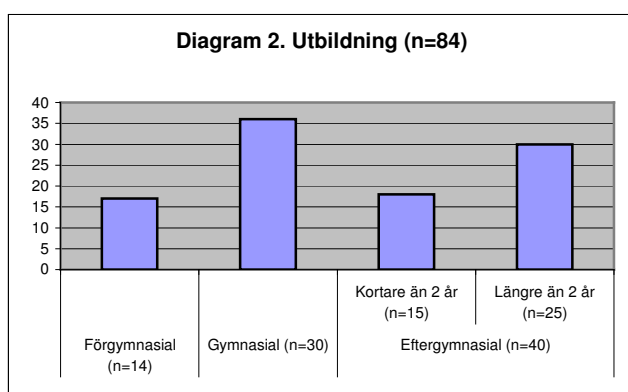

9.1 Klassindelning av bakgrundsfaktorer

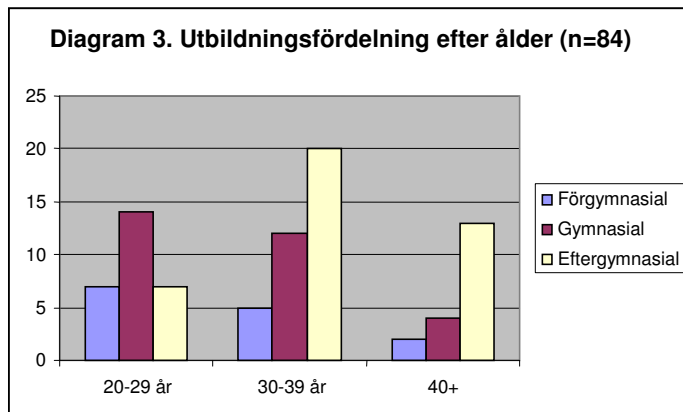
Fördelningen i följande avsnitt presenteras i procenttal och inom parantes anges antal.

I vår studie är individerna under 40 år överrepresenterade med 78 procent. Vi kan också utläsa att de flesta individerna befinner sig i åldersgruppen mellan 30 och 39 år.

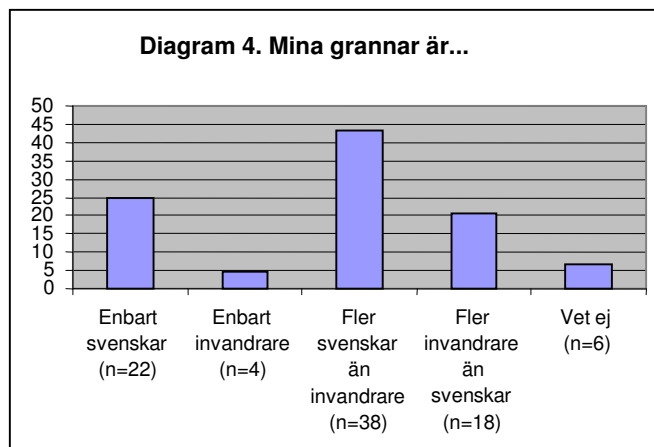
45 procent av våra respondenter i studien har en eftergymnasial utbildning. 34 procent har gymnasial utbildning och förgymnasial utbildning har 16 procent.

Majoriteten i åldersgruppen 20 - 29 år, 50 procent, har en gymnasial utbildning. I båda åldersgrupperna 30–39 år och över 40 år har de flesta en eftergymnasial utbildning.

Som det framgår av studiens resultat är majoriteten av våra respondenter under 40 år, men fördelningen är ungefär likadan för hela landet (Skolverket 2007c). Vi antar att denna fördelning kan bero på att personer över 40 år kanske inte alltid når upp till D-nivån, vilket i sin tur kan bero på att det är svårare att lära sig ett nytt språk i vuxen ålder. Samtidigt är denna åldersgrupp starkt överrepresenterad i undersökningen av individer som har en eftergymnasial utbildning från hemlandet. Tillsammans med högre utbildade från andra åldersgrupper bildar de en majoritet sett ur utbildningsbakgrunden. Vi antar att den relativt höga andelen av personer med en eftergymnasial utbildning kan förklaras utifrån individernas studievana samt ambitioner om att i framtiden arbeta inom sitt yrke.

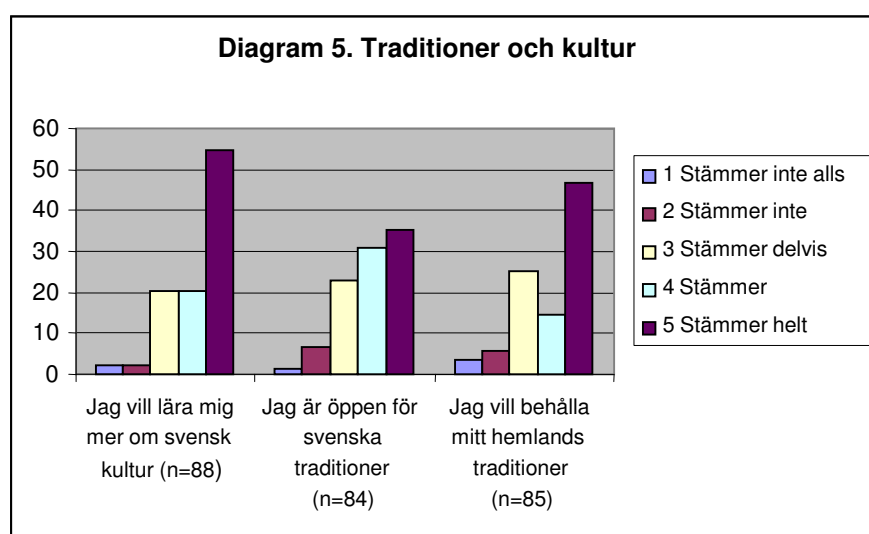
Undersökningen utförd av Hosseini-Kaladjahi (1997) visade att personer med lägre utbildning hade en högre sysselsättning än personer med högre utbildning. Därför antar vi att det låga antalet personer med förgymnasial utbildning i vår studie kan förklaras med att dessa antagligen har avslutat Sfi, för att i stället arbeta där det inte ställs krav på en högre utbildning.

En fjärdedel av de intervjuade anger att deras grannar är enbart invandrare eller fler invandrare än svenskar och en klar majoritet i studien har antingen enbart svenskar eller fler svenskar än invandrare som grannar. En större del av de kommuner som vi varit i kontakt med är relativt små, vilket förmodligen är orsaken till att man oftast bor i glesbygden och inte i en tätort, vilket, antar vi, motverkar uppkomsten av invandrartäta områden. På de större orterna kan situationen vara motsatt, då det ofta brukar finnas ett eller flera områden, där majoriteten av invånarna är invandrare. Att sex procent av respondenterna anger att de inte vet vilka som är deras grannar kan bero på exempelvis att de är nyinflyttade eller att de bor väldigt avskilt.

9.2 Attityder

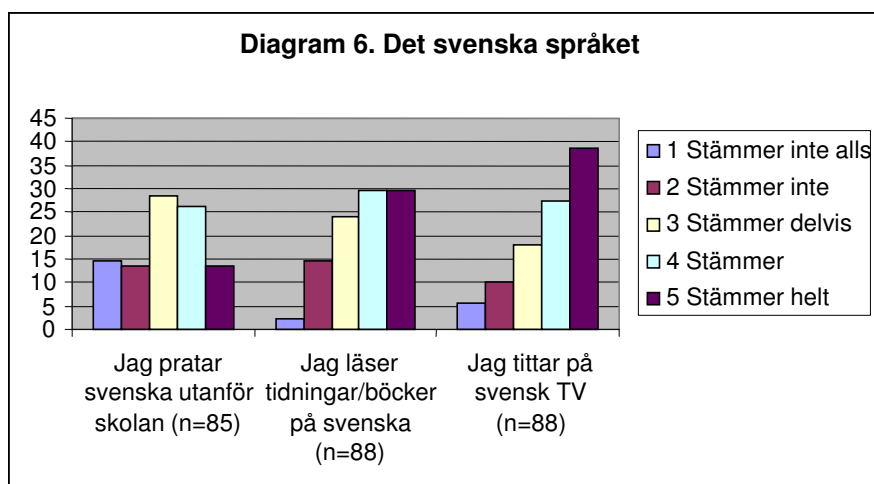
Attityderna för varje påstående redovisas i procenttal. Inom parentes anges antal.

Generellt sett kan vi skildra att majoriteten av de intervjuade vill lära sig mer om svensk kultur och är öppna för svenska traditioner. De vill även behålla sitt hemlands traditioner. Trots den allmänt positiva inställningen när det gäller kultur och tradition finns det ett fåtal individer i vår studie som har en omvänd inställning. Den negativa inställningen kan bero på vardagliga svårigheter, då det nya samhällets kultur går emot hemlandskulturen, när det gäller uppfostran av barnen. Det kan även bero på längtan till hemlandet, det vill säga det livet som man en gång hade.

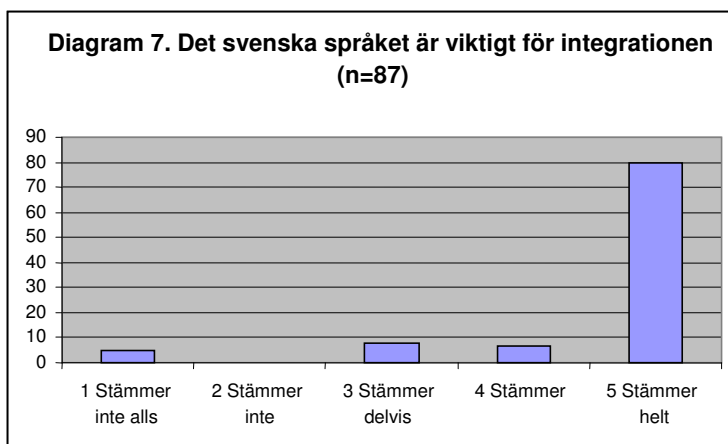
En studie av Hosseini-Kaladjahi (1997) visade att skillnader mellan kulturer hade en inverkan på den kulturella integrationen, vilket bekräftar vår förförståelse. Studien visade att finländarna var mer kulturellt integrerade och det, ansåg forskaren, berodde på att deras kultur var ganska lik den svenska, medan andra gruppers kulturer skilde sig mer eller mindre markant från den svenska, vilket påverkade den kulturella integrationen mer negativt (Hosseini-Kaladjahi 1997). Å andra sidan så kan man inte dra alla över en kam. Vi anser att skillnader mellan kulturer inte kan vara den enda förklaringen till varför vissa individer inte är öppna för den nya kulturen.

Det finns säkerligen många anledningar till den negativa inställningen, menar vi. En förklaring kan vara att de flyttat till Sverige ofrivilligt eller att de helt enkelt inte har vant sig vid livet i Sverige. En annan orsak kan vara att de har planer på att återvända till sitt hemland eller flytta till ett annat land och har därför inte viljan att vara öppna för den nya kulturen och de nya traditionerna. Vi anser att det finns många individuella faktorer som påverkar en individs inställning och välbefinnande.

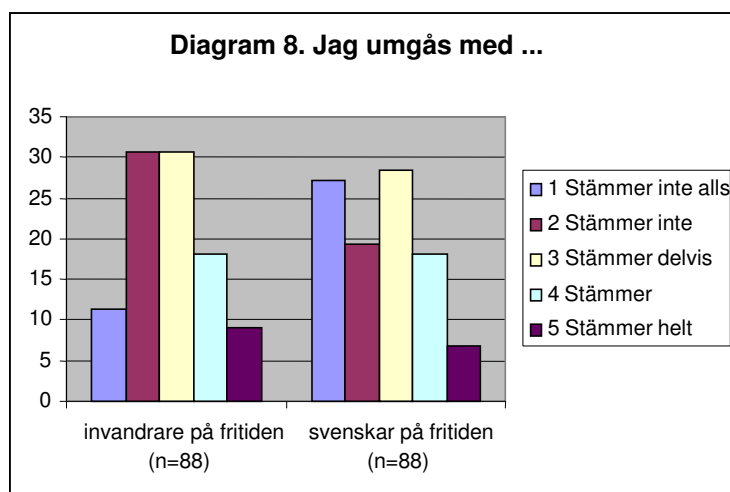

Vår studie visar att ungefär en tredjedel av de intervjuade inte pratar svenska utanför skolan, vilket kan bero på att läraren är den enda svensken som de har kontakt med. En annan orsak kan vara att man som invandrare ofta söker sig till den grupp människor som man har något gemensamt med, för det mesta ens landsmän, då den stora fördelen är språket som underlättar kommunikationen. Å andra sidan har en klar majoritet (68 procent) angett att deras grannar är antingen fler svenskar än invandrare eller enbart svenskar. Att flertalet inte pratar svenska utanför skolan kan därför inte förklaras utifrån grannskapet, eftersom de inte bor i invandrartäta områden, där det svenska språket inte är ”användbart”.

Majoriteten i vår studie läser svenska tidningar eller böcker och den ökade tillgången till gratis morgontidningar kan vara en förklaring. Ett fåtal av de intervjuade läser varken tidningar eller böcker på svenska, vilket kan bero på att det nu för tiden går att köpa tidskrifter på främmande språk samt låna på bibliotek. De flesta ser på svensk TV, men det finns en del som inte alls gör det. Detta kan bero på att de har tillgång till utländska kanaler och därmed väljer dem istället för svenska, vilket kan förklaras utifrån invandrades tillhörighet till en bestämd etnisk grupp, som leder till behov av att ta del av informationen från hemlandet (Bäck & Soininen 1998).

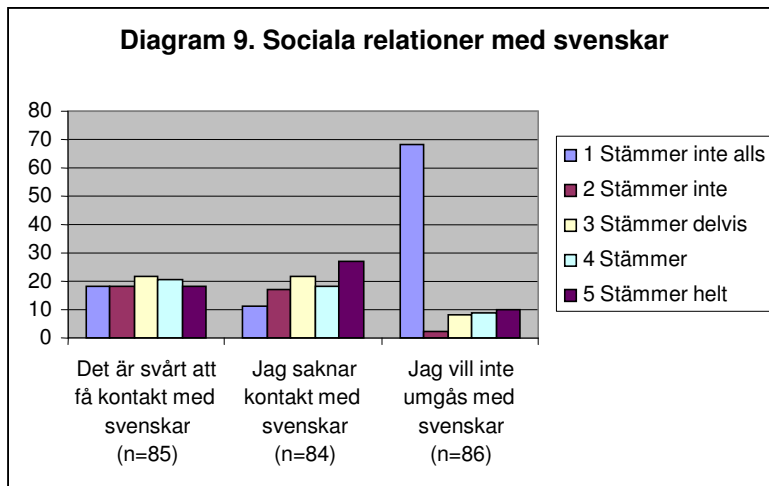
Fyra av fem anser att språket är viktigt för integrationen, vilket ännu en gång bekräftar att språket är en nyckel till samhället och spelar därmed en avgörande roll för varje enskilds liv (Prop.1997/98: 16). Endast fem procent av de intervjuade anser däremot att språket inte är viktigt. Vi ställer oss frågande till deras inställning. Vi undrar om det möjligtvis beror på att de planerar att återvända till hemlandet.

På frågan om de intervjuade umgås med invandrare kan vi utläsa att 31 procent inte instämmer och 31 procent instämmer delvis. 27 procent instämmer eller instämmer helt på den frågan. När det gäller umgänge med svenskar visar resultatet att 27 procent inte alls umgås med svenskar och ungefär sju procent instämmer helt om att de umgås med svenskar.

Ungefär varannan individ i vår studie umgås inte med svenskar, vilket inte riktigt stämmer överens med respondenternas svar på frågan om de pratar svenska utanför skolan, då endast en tredjedel inte pratar svenska på fritiden. Vi anser att det kan bero på varje individs enskilda

uppfattning av ordet umgänge. Vissa individer kan möjligen uppfatta ordet umgänge som att tillbringa tid med kompisar medan andra kan uppfatta det som en pratstund på busshållsplatsen. Omvänt kan vi se att en större del pratar svenska, vilket kan bero på att de antingen umgås med svenskar eller utlandsfödda som inte pratar samma språk som de, möjligtvis klasskamrater och grannar, där det svenska språket är det enda kommunikationssättet.

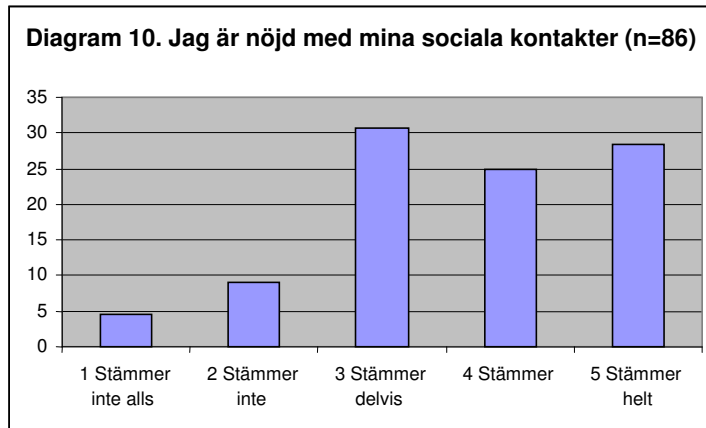

På frågan om att det är svårt att få kontakt med svenskar är det en jämn fördelning i attityderna, vilket kan bero på individuella faktorer. Varje individs kultur avgör hur han/hon reagerar i olika situationer, exempelvis i vissa kulturer är det vanligt att sätta sig bredvid någon på en buss även om bussen är tom, medan det i andra kulturer betyder något helt annat. En annan individuell faktor kan vara att ordet *svårt* uppfattats på olika sätt, av den anledningen att begreppet är abstrakt.

På frågan om de intervjuade saknar kontakt med svenskar framgår inga stora skillnader mellan attityderna, dock framgår det att majoriteten trots allt saknar kontakt med svenskar. Detta påstående kan ha tolkats på olika sätt, på grund av begreppet *saknar*, då det kan ha olika betydelser (se även Validitet).

En klar majoritet (68 procent) vill umgås med svenskar. En studie (Aytar 1999) visar att umgänge med svenskar inverkar till upplevd assimilatorisk integration, vilket å andra sidan kan gynna andra aspekter av integrationen, exempelvis genom att inlemmas in i arbetslivet.

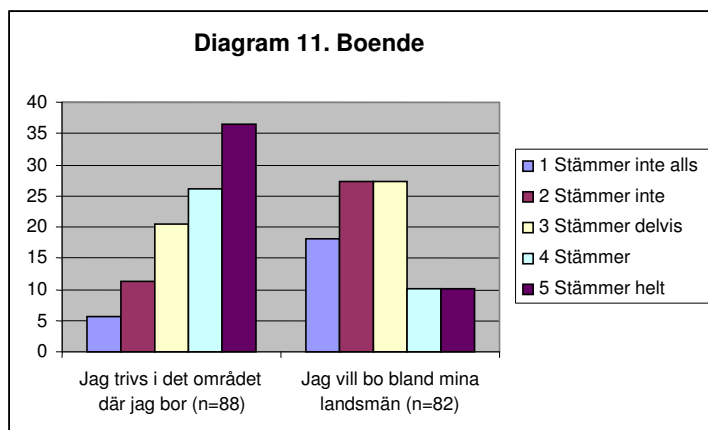
Var femte vill emellertid inte umgås med svenskar och deras motstånd kan bero på exempelvis dålig erfarenhet av umgänge med svenskar. En annan anledning kan vara att myndighetspersoner är de enda svenskar som man kommer i kontakt med när man kommer till ett nytt land och då kan möten med dessa personer associeras med maktlöshet.

På frågan om de intervjuade är tillfredsställda med sina sociala kontakter är 14 procent missnöjda eller helt missnöjda. Övriga respondenter är mer eller mindre tillfredsställda. Sociala nätverk har en stor betydelse för en individs välmående, både på det psykiska och fysiska planet. Med det menas att sociala nätverk tillfredställer våra mer eller mindre grundläggande behov som trygghet, närhet och kärlek i vid bemärkelse, menar Engdahl & Larsson (2006).

De individer i vår studie som är mer eller mindre nöjda med sina sociala nätverk kanske har betydande personer närvarande i deras liv, exempelvis familj, släkt och vänner. Medan de som är missnöjda med sitt sociala nätverk kanske har sin släkt och sina vänner i hemlandet och är därför missnöjda med tillvaron, då det psykiska och fysiska välmående inte kan uppfyllas. En del nätverk är täta och andra mer glea (Engdahl & Larsson 2006). De intervjuade som är missnöjda med sina sociala nätverk, kan sakna tätare sociala nätverk för att kunna känna välbefinnande i livet.

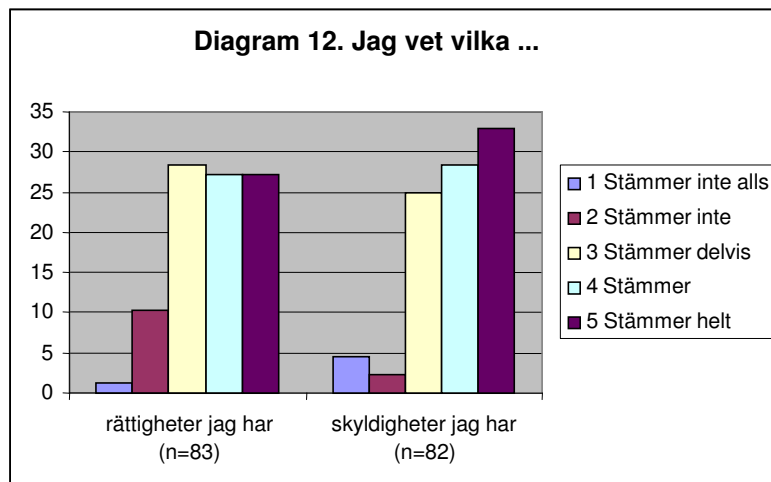

En övervägande del av våra respondenter anger att de trivs i det området där de bor, samtidigt som 17 procent inte alls instämmer eller inte instämmer på frågan. Vi antar att vissa av de intervjuade har svarat positivt även om det möjligtvis finns en eller flera nackdelar med att bo där de bor, då fördelar, exempelvis skolans eller dagisets lättillgänglighet, överväger nackdelar. Det motsatta gäller kanske de som har en mer negativ attityd till frågan, då förmånen med att bo i området reduceras om man upplever att det finns någon nackdel, exempelvis att kollektivtrafiken inte är lättillgänglig. Dessa spekulationer berör den rent praktiska sidan av fenomenet, som var och en tolkar utifrån sin egen livssituation och som kan ha en indirekt effekt på de intervjuades attityder. Förutom det kan det finnas en rad andra faktorer som påverkar respondenternas upplevelser av det området där de bor. Vissa trivs kanske över lag inte i Sverige eller funderar på att återvända till hemlandet, andra drömmer om att bo i en villa men har ingen möjlighet att köpa den. Olika omständigheter kan, som sagt, ha haft verkan på respondenternas attityder till den frågan.

Det råder splittrade meningar på frågan om de intervjuade vill bo bland sina landsmän, vilket delvis kan förklaras med individuell tolkning av frågan. För vissa kan det innebära att bo bland flera landsmän, samtidigt som för de andra kan det innebära att ha endast en eller två grannar med samma ursprung som bor någonstans i närheten. Dessutom kan attityderna skiljas åt beroende på hur länge de intervjuade bott i Sverige. Bäck (1998) menar att invandrarens behov av att umgås med sina landsmän och att använda modersmålet härstammar ur deras etniska tillhörighet. Vi antar att ju kortare tid man bott i landet, desto starkare är dessa behov, då behoven har en direkt inverkan på upplevelse av trygghet. Vi anser vidare att begreppet landsmän i just detta sammanhang kan ha förknippats med respondenternas släkt som tillhör samma etniska grupp som våra respondenter, vilket möjligtvis kan ha haft verkan

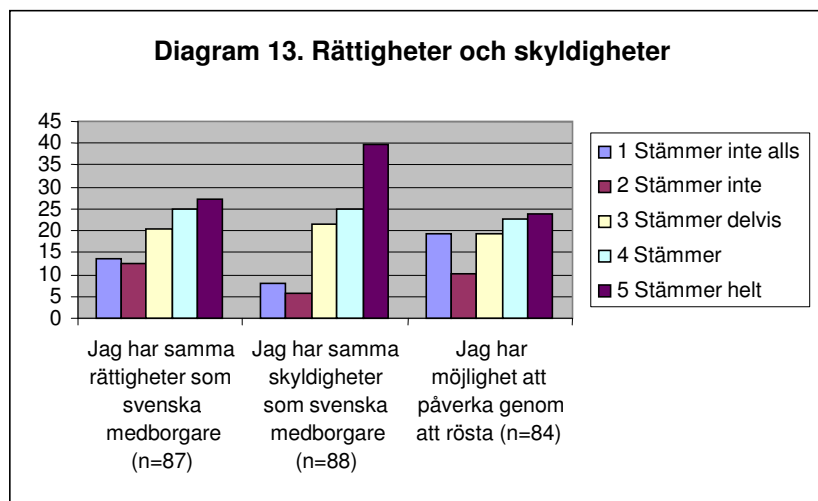
på spridningen av svaren i både positiv och negativ riktning. Närstående som har samma ursprung ses kanske oftast som just närstående och inte som ens landsmän och då gäller det att om man inte vill bo bland sina släktingar, anger man även att man inte vill bo bland sina landsmän.

På frågan om våra respondenter känner till vilka rättigheter respektive skyldigheter de har svarar en klar majoritet att de (i mer eller mindre hög grad) har kunskaper om det. Vi kan dock se att de intervjuades svar har en något mer bestämd riktning åt helt instämmande i avseende på frågan om skyldigheter. Förklaringen till det kan vara att begreppet skyldighet tolkas ofta som något bestämt, något som man är skyldig att följa även i det vardagliga livet. Rättigheter kan däremot uppfattas som något mer abstrakt, något som många känner till men inte uppmärksammar i vardagen. En annan faktor som kan ha haft inverkan på våra respondents svar är att de möjligtvis befinner sig i en beroendeställning till någon myndighet, exempelvis Socialtjänsten eller integrationskontoret, vilket gör att de snarare uppfattar sina rättigheter som skyldigheter i stället för både och.

Endast två respektive fyra procent instämmer inte alls med att de vet vilka rättigheter och skyldigheter de har. Vi måste dock påpeka det interna bortfallet som är sex respektive sju procent. Ett så pass stort bortfall på båda påståendena kan tolkas som att de personer som inte svarat saknar kunskap i fråga. Detta kan återigen bero på hur länge de intervjuade bott i landet, då kunskaperna inom området oftast ökar ju längre vistelsetiden är. Dessutom kan vistelsetiden, men även orsaken bakom flyttandet samt ursprungslandet, avgöra den allmänna uppfattningen om det nya landets regler. Vi anser att om man kommer till Sverige som

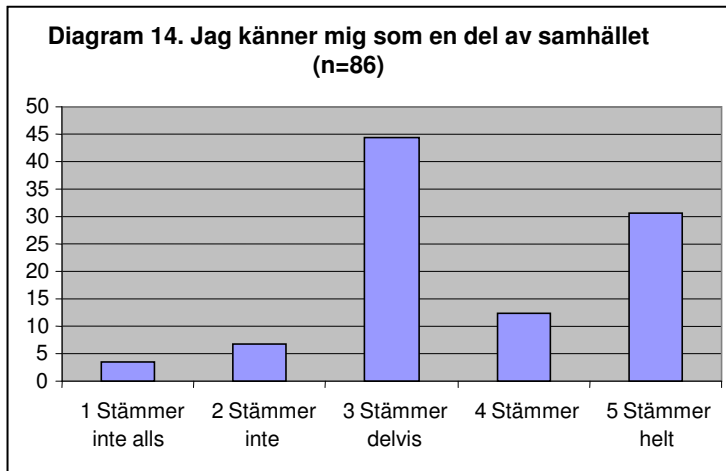
flykting, kan personen i början tro att regelverket endast består av skyldigheter. Denna felaktiga uppfattning, antar vi, kan avta med tiden.

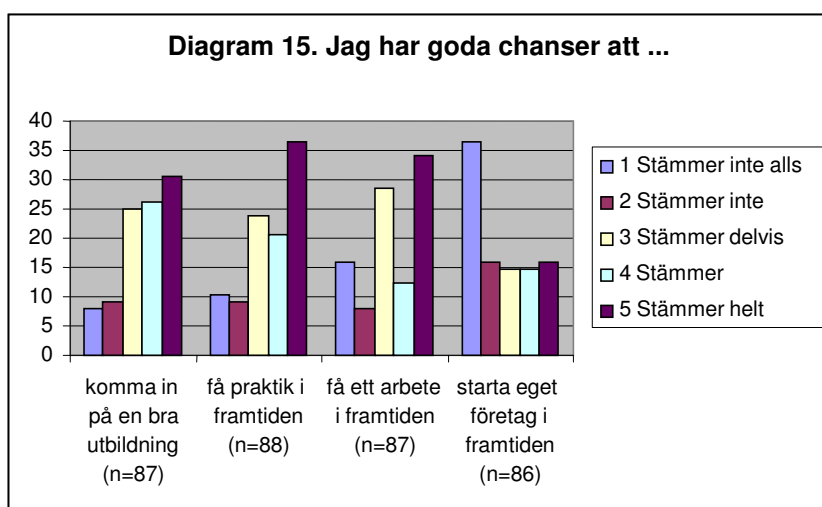
När det gäller påståenden om att ha samma rättigheter respektive skyldigheter som svenska medborgare, skiljs respondenternas svar åt. 27 procent instämmer helt i fråga om rättigheter, men när det gäller skyldigheter är siffran betydligt högre och ligger på 40 procent. Omvänt gäller det att 13 och 8 procent anser att de inte alls har samma rättigheter respektive skyldigheter som svenska medborgare. Att svaren skiljs åt kan knappt förklaras med att respondenterna inte känner till vilka rättigheter de har, då en klar majoritet anser sig ha kunskaper om det. Vi är emellertid medvetna om att det finns en skillnad mellan att känna till sina rättigheter och tillvarata dem, då det sista kan försvåras av bristande resurser i form av bland annat språksvårigheter. Dessutom kan skillnaden mellan svaren bero på att rättigheter i dagens samhälle ofta förknippas med orättvisa mot och diskriminering av invandrare. Även om man är svensk medborgare på papper, så kan man ändå bli behandlad efter sitt icke-svenska utseende eller sin brytning. Skyldigheter associeras emellertid med något konkret som måste följas oavsett om det rör sig om en utländsk eller en svensk medborgare och utan hänsyn till ens utseende samt oavsett brytning eller avsaknaden av den.

På frågan om att kunna påverka genom att rösta kan vi se en ganska jämn fördelning mellan attityderna, då 24 procent instämmer helt och ungefär 20 procent instämmer inte alls. Dessutom är bortfallet i detta påstående fem procent. Fördelningen och bortfallet kan antagligen förklaras med att alla som går på Sfi D-nivån inte har rösträtt ännu. En annan

förklaring kan vara att vissa respondenter har en dålig erfarenhet av valet i sitt hemland, vilket i så fall förklarar deras misstro eller upplevelse av maktlöshet.

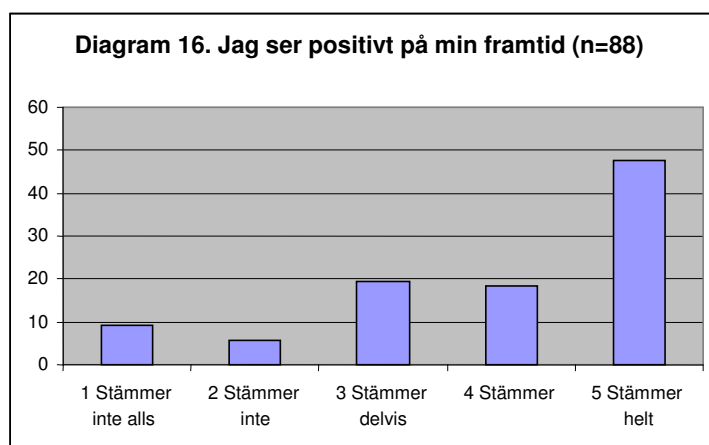
På frågan om de intervjuade känner sig som en del av samhället instämmer majoriteten delvis och 31 procent, instämmer helt. Tio procent, instämmer inte alls eller instämmer inte, vilket kan bero på att de ännu inte har vant sig vid livet i det nya landet. När man kommer till ett främmande land tar det tid att börja om ett nytt liv, som innefattar ett nytt språk, nya vänner, ett nytt arbete mm. Det är en integrationsprocess som man går igenom. Frågan är hur långt varje individ har kommit i den egna integrationsprocessen, för vi menar att det är ju det som kan vara förklaringen till varför vissa individer känner sig som en del av samhället och andra inte.

Majoriteten anser sig ha goda chanser att komma in på en bra utbildning (31 procent) eller få praktik i framtiden (36 procent). Angående framtidsutsikten om arbete är attitydfördelningen

splittrad, då de flesta, 34 procent, instämde helt, ungefär 28 procent instämde delvis och 16 procent instämde inte alls. Majoriteten (36 procent) anser sig inte ha goda chanser att starta eget i framtiden.

Attityderna i vår studie kan möjligtvis förklaras med att många inser att utbildningen kan öka chanser att få praktik eller ett arbete i framtiden. Samtidigt kan den negativa inställningen bero på att de som redan har högre utbildning från hemlandet inte är helt nöjda med att sätta sig vid skolbänken igen, vilket är nödvändigt för framtida möjligheter att få ett arbete inom yrket. En studie som ingick i Rapport Integration 2003 bekräftar våra funderingar. Den visade att de intervjuade, som var utrikes födda studerande på grundläggande vuxenutbildning, hyste alla gott hopp om att bland annat genom studier få ett arbete. Personer med högre utbildning var dock mer missnöjda, av den orsaken att de var tvungna att börja om från början (Integrationsverket, Rapport Integration 2003).

I vår studie ser de flesta positivt på sin framtid, dock är det 15 procent som har en mera negativ syn på sin framtid. Det finns säkert många skäl till den negativa inställningen, som kan bero på att de helt enkelt inte känner sig som en del av samhället, inte har ett tillfredsställande socialt nätverk eller att de har flyttat till Sverige ofrivilligt mm.

9.3 Attitydfördelning mellan olika grupper

Resultatet i detta avsnitt visas med medelvärdet för varje grupp samt eventuellt samband på varje påstående anges.

Tabell 1. Attityder till sociala nätverk fördelade efter ålder.

	20-29 år	30-39 år	40+	Totalt	Sig.
Jag tillbringar mycket tid med min familj	3,79	3,82	4,11	3,87	-
Jag tillbringar mycket tid med mina vänner	2,96	2,85	2,58	2,83	-
Jag umgås med mina klasskamrater på fritiden	2,55	2,50	3,16	2,66	-
Jag umgås med invandrare på fritiden	2,72	2,95	2,74	2,74	-
Jag umgås med svenskar på fritiden	2,72	2,30	2,95	2,58	-
Det är svårt att få kontakt med svenskar	3,28	2,87	2,94	3,02	-
Jag saknar kontakt med svenskar	3,04	3,50	3,50	3,35	-
Jag vill inte umgås med svenskar	1,69	1,89	2,16	1,88	-
Jag trivs i det området där jag bor	4,00	3,73	3,47	3,76	-
Jag vill bo bland mina landsmän	2,32	2,94	2,56	2,65	-
Jag är nöjd med mina sociala kontakter	3,96	3,55	3,42	3,65	-

- p>0,05; * p<0,05; ** p<0,01; *** p<0,001

Tester visar att det inte föreligger något signifikant samband mellan variablerna.

Tabell 2. Attityder till framtiden fördelade efter ålder.

	20-29 år	30-39 år	40+	Totalt	Sig.
Jag har goda chanser att komma in på en bra utbildning	3,45	1,27	3,79	3,63	-
Jag har goda chanser att få praktik i framtiden	3,83	3,55	3,53	3,64	-
Jag har goda chanser att få ett arbete i framtiden	3,07	3,64	3,47	3,41	-
Jag har goda chanser att starta eget företag i framtiden	2,29	2,74	2,63	2,57	-
Jag ser positivt på min framtid	3,86	3,83	4,11	3,90	-

- p>0,05; * p<0,05; ** p<0,01; *** p<0,001

Utförda tester påvisar inget signifikant samband mellan de olika åldersgrupperna.

Tabell 3. Attityder till framtiden fördelade efter utbildning

	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Totalt	Sig.
Jag har goda chanser att komma in på en bra utbildning	3,57	3,40	3,79	3,61	-
Jag har goda chanser att få praktik i framtiden	3,79	3,73	3,50	3,63	-
Jag har goda chanser att få ett arbete i framtiden	3,00	3,30	3,63	3,40	-
Jag har goda chanser att starta eget företag i framtiden	2,62	2,43	2,64	2,56	-
Jag ser positivt på min framtid	3,71	3,97	3,93	3,90	-

- $p > 0,05$; * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

Tester visar att det inte föreligger något signifikant samband.

När vi påbörjade vår undersökning hade vi en föreställning om att vissa bakgrundsfaktorer, såsom ålder och utbildning från hemlandet, kunde ha en påverkan på invandrades upplevda integrationsprocess i fråga om sociala relationer och framtidstro. Vi ansåg att en yngre person hade lättare att lära sig språket och utöka sociala relationer, vilket enligt vår åsikt kunde ha en positiv inverkan på ens integrationsprocess i det nya samhället. Därför ansåg vi även att yngre invandrare generellt sett såg mer positivt på sin framtid än något äldre personer. Förutom ålder var det även en högre utbildning från hemlandet som vi trodde kunde ha en positiv effekt på invandrades framtidstro.

Det har gjorts flertal undersökningar som säger att sådana faktorer som ålder, ursprungsland, vistelsetid i Sverige samt utbildning från hemlandet har betydelse för olika områden inom integrationen. Resultatet i vår studie kan dock inte påvisa att det finns några statistiskt signifikanta samband mellan ålder och tillfredsställelse med sociala relationer/framtidstro samt mellan utbildning och framtidstro. Ett för litet undersökningsunderlag kan vara en tänkbar orsak till detta.

Vi kan emellertid konstatera att medelvärdet för åldersgruppen 20-29 år är betydligt högre än för andra två åldersgrupper i frågan om de intervjuade är nöjda med sina sociala kontakter. Resultatet bekräftar till viss del vår teori om att ålder spelar en roll i detta sammanhang, men skillnaderna mellan de olika åldersgrupperna är dock inte så stora som vi hade förväntat oss.

Rapport Integration (2003) visar att även om sysselsättningen är lägre för alla utrikes födda så har bland annat utbildning betydelse för om en individ är sysselsatt eller inte. Våra respondenter bekräftar indirekt detta allmänt kända påstående, då resultatet visar att de som har en förgymnasial utbildning är betydligt mindre positiva till sina chanser att få ett arbete i framtiden samt att de allmänt sett ser mindre positivt på sin framtid. Omvänt gäller det att de som har en eftergymnasial utbildning hyser större hopp om att få ett arbete i framtiden samt att de ser mer positivt på sin framtid. Delvis stödjer detta resultat vår förförståelse, dock är skillnaden inte tillräckligt stark för att vara statistiskt signifikant.

Ett resultat som vi definitivt inte förväntat oss är att åldersgruppen över 40 år har ett högre medelvärde och därmed en mer positiv inställning till sin framtid än de yngre åldersgrupperna. Visserligen är skillnaderna inte alls så stora mellan grupperna, men resultatet är emellertid överraskande. Å andra sidan vet vi nu att ungefär 70 procent av våra respondenter i åldersgruppen över 40 år har en eftergymnasial utbildning. Att ha ett yrke från hemlandet samt ambitioner om att få arbeta inom det, kan vara anledningen till en mer positiv attityd till framtiden i denna åldersgrupp.

10. METODDISKUSSION

I det här avsnittet analyserar vi bortfallet i undersökningen samt diskuterar studiens validitet och reliabilitet samt generaliserbarhet.

10.1 Bortfallanalys

Det finns två typer av bortfall, externt och internt. Det externa bortfallet innebär att respondenter, som ingår i populationen, väljer att av olika anledningar inte delta i undersökningen. Det interna bortfallet innebär att respondenter som deltar i studien väljer att inte svara på en eller flera frågor i enkäten (Patel & Davidson 1994).

Vår studie är en totalundersökning och omfattar 100 elever som går på Sfi D-nivån i nordöstra Skåne. Sju individer har av olika anledningar inte deltagit i studien. Dessutom har vi vid

inmatningen av data kunnat se att fem enkäter var antingen felaktigt eller helt ofullständigt ifyllda, därför har vi sorterat bort dessa. Följaktligen uppgår det externa bortfallet i vår undersökning till 12 procent, vilket ger oss en svarsfrekvens på 88 procent. Det interna bortfallet är begränsat och är för de flesta variablerna mellan 1-7 procent.

Den höga svarsfrekvensen kan, menar vi, bero på att vi personligen besökte de olika skolorna, då vi fick möjlighet att berätta om att elevernas deltagande var av stor vikt för vår undersökning. En annan orsak kan vara gruppsytryck, som i för sig kan ha både positiv och negativ verkan på vårt resultat. Det positiva är att respondenterna kanske deltagit i studien av solidaritet med sina klasskamrater. Det negativa kan däremot vara att några kanske fyllt i enkäten utan att egentligen vilja det eller ge den tillräckligt med tid eller tankar, vilket möjligtvis kan vara orsaken till det interna bortfallet.

Ytterligare orsaker till både externt och internt bortfall kan vara ointresse, språksvårigheter eller upplevelse av att enkätundersökningar över lag är tråkiga och tidskrävande. För att försöka motivera eleverna samt för att kunna hjälpa dem vid eventuella språkliga svårigheter var vi redan i planeringsfasen överens om att det mest relevanta i vårt fall just var att personligen besöka skolorna, även om det var tidskrävande och kostsamt för oss.

10.2 Generaliserbarhet

När vi påbörjade vår studie hade vi för avsikt att få ett representativt resultat för studiens population. Efter vi matat in alla data, har vi emellertid kunnat se stora likheter i fördelningen, i avseende på ålder och utbildningsbakgrund, mellan populationen i vår studie och hela riket.

I vår studie är individerna under 40 år överrepresenterade med 78 procent i förhållande till den totala populationen. Enligt skolverkets statistik (Skolverket 2007c) har antalet elever under 40 år inskrivna läsåret 2005/06 på D-nivån över hela landet varit 80 procent.

Följaktligen är åldersgruppen över 40 år underrepresenterad, både i vår undersökning och i hela landet, med 22 respektive 20 procent.

45 procent av våra respondenter har en eftergymnasial utbildning. Siffran skiljer sig inte mycket åt när det gäller procenttalet för elever med högre utbildning (13 år eller mer) på D-nivån i hela landet, då andelen elever ligger på 42 procent. I vår studie har 34 procent av våra

respondenter en gymnasial utbildning. Samma procenttal, det vill säga 34 procent, gäller för Sfi-elever på D-nivån i hela landet som har en gymnasial utbildning. 16 procent av våra respondenter har en förgymnasial utbildning, då procenttalet för hela landet är en aning högre och ligger på 24 procent (Skolverket 2007c).

Fördelningen i vår studie, i avseende på ålder och utbildningsbakgrund, stämmer ganska bra överens med fördelningen i hela landet, vilket tyder på att vi möjligtvis kan generalisera studiens resultat för Sfi-elever som går på D-nivån i hela riket. Dock är vi medvetna om att vi måste vara försiktiga i våra generaliseringar, då en rad andra faktorer som studien inte tar hänsyn till, exempelvis familjeförhållanden och ursprungslandet, kan göra generaliserbarheten komplicerad.

10.3 Reliabilitet

Enligt Patel & Davidson (1994) handlar instrumentets tillförlitlighet, även kallad reliabiliteten, om hur väl instrumentet motstår slumpinflytanden av olika slag. Författarna hävdar att när vi använder oss av enkät som mätinstrument, har vi den minsta möjligheten att kontrollera tillförlitligheten i förväg. Det viktigaste i detta sammanhang är att intervjupersoner uppfattar enkäten så som vi tänkt oss, därför är det viktigt att vara noggrann med instruktioner till enkäten, enkätens uppställning samt frågornas formulering, så att de inte missuppfattas av de intervjuade. Dessutom kan vi prova enkäten på några utomstående personer (Patel & Davidson 1994).

Reliabiliteten i vår undersökning har förknippats med ett dilemma, där våra respondenters språkkunskaper spelade en central roll. Vi försökte lösa detta genom att vi i ett väldigt tidigt stadium tog reda på de kriterier som måste vara uppfyllda för att en elev ska kunna delta i en Sfi-kurs på D-nivån. I praktiken innebär det att eleven har behörighet att påbörja kurs D efter att han eller hon avslutat och nått målen med kurs C eller om elevens kunskaper motsvarar dessa mål.

Vid den grundläggande bedömningen av vår målgrupps språkkunskapsnivå har vi utgått från kriterier (Skolverket 2007b) som våra respondenter skall ha uppfyllt för betyget Godkänt efter avslutad kurs C eller motsvarande, och som är ett minimikrav för deltagandet i kurs D. Dessa är:

- ”Eleven uppfattar och återger det väsentliga i tydligt tal om ett bekant ämne.
- Eleven uttrycker sig muntligt och skriftligt, sammanhängande och begripligt, för att förmedla erfarenheter och åsikter eller beskriva något i vardags-, studie- eller arbetssituationer.
- Eleven läser och tolkar vanligt förekommande information och instruktioner i skriftlig form samt grafiska bilder, diagram och tabeller.
- Eleven läser och kommenterar enkla, vardagliga, berättande eller beskrivande texter samt någon skönlitterär text.
- Eleven reflekterar över det egna sättet att lära sig svenska, och beskriver några strategier som underlättar den fortsatta språkinläringen.
- Eleven använder relevanta hjälpmedel” (Skolverket 2007b).

Vi har tagit hänsyn till dessa kriterier då vi formulerade våra enkätfrågor. Målet har varit att formulera frågorna så begripliga och tydliga som möjligt. Vid utformandet av attitydfrågorna har vi dessutom ansett att genom att mixa hälften negativt och hälften positivt formulerade påståenden, vilket i idealet hade varit önskvärt, skulle det finnas en stor risk för en fullständig missuppfattning från respondenternas sida. Detta skulle i så fall kunna bero på respondenternas (ibland) begränsade kunskaper i svenska, men även på ouppmärksamhet. För att minimera denna möjliga felkälla har vi formulerat ett betydligt större antal positiva påståenden som vi försiktigt blandat med de enstaka negativa. Detta har möjligen vänt studiens resultat till en icke-önskvärd riktning, men vi är dock benägna att tro att även om vi inte följt schablonen (den s.k. *Likert-skalan*) helt, så återspeglar påståenden i formuläret syftet med vår studie och därmed är relevanta för undersökningen.

Dessutom har vi strävat efter att undvika svåra ord samt komplicerade formuleringar, vilket återigen beror på medvetandet om respondenternas begränsade språkkunskaper. Därför har vi även konsulterat två utomstående angående frågornas utformning samt språkets svårighetsgrad, detta för att reducera risken för felaktig tolkning. Efter konsultationen har vissa ändringar gjorts för att underlätta det för respondenternas förståelse, dock utan att syftet med frågorna har förändrats. Ett av påståendena, *Jag känner mig som en del av samhället*, kunde däremot inte formuleras om, av den orsaken att den skulle förlora innebörden då, men vi ansåg den vara viktig och därför fick den vara med i alla fall.

I vår studie har vi försökt att öka reliabilitet genom att närvara vid varje tillfälle då enkäten fyllts i för att kunna svara på eventuella oklarheter kring olika begrepp. Förutom oss som ett ”hjälpverktyg”, har våra respondenter haft tillgång till undervisande lärare samt ordböcker till sina respektive modersmål. Vi har även lagt stor vikt på att personligen delge informationen om tillvägagångssättet.

Något som kan ha påverkat studiens resultat är att både vi och undervisande lärare har varit närvarande då frågeformulären ifyllts. Detta kan ses både som något positivt och negativt. Det positiva är att lärarna har varit till stor hjälp när det gäller språket. Det negativa kan vara att lärarnas närvaro kan ha upplevts som ett påtvingande medel för deltagandet i vår studie samt att respondenterna kan ha svarat som de tror att lärarna vill att de ska svara. Vi har dock varit väldigt noggranna med att betona att deltagandet är frivilligt samt anonymt.

En annan faktor som kan ha betydelse för reliabiliteten i vår studie är att några respondenter på grund av sin frånvaro vid våra besök har fyllt i formuläret i efterhand. Vi vet ingenting om hur det har gått till, men eftersom detta är en bråkdel av alla svar vi fått in, anser vi att det omöjliga kan ha förändrat studiens resultat radikalt.

Sammanfattningsvis anser vi att vår strävan att skapa gynnsammare förutsättningar för våra respondenter när det gäller enkätens utformning samt språkets svårighetsgrad har lönat sig. Svaren vi fått in är inte motsägelsefulla och verkar vara rimliga, vilket tyder på att våra respondenter har förstått våra frågor. Under hela arbetets gång, både vid utförandet och vid inmatningen av data, har vi aktivt arbetat för att förstärka studiens reliabilitet och vi anser att vår undersökning har god tillförlitlighet.

10.4 Validitet

Validitet, eller giltighet, handlar om överensstämmelsen mellan vad vi säger att vi ska undersöka och vad vi faktiskt undersöker, menar Patel & Davidson (1994). Här gäller det att konstruera ett instrument som verkligen mäter just det vi avser att mäta (Patel & Davidson 1994).

Vid våra besök i de olika skolorna kunde vi konstatera att två begrepp i vårt frågeformulär har av några respondenter uppfattats som lite krångliga. Begreppet *saknar* (fråga 20, se i bilaga 2)

har av några tolkats som *längtar efter*, men vissa har tolkat det som *inte har*. Det andra begreppet är *landsmän* (fråga 26, se i bilaga 2) och somliga har tolkat det som *män som kommer från samma land som jag*, trots att tanken har varit att begreppet är könsneutralt. Dessa tvetydigheter har vi kunnat hantera genom att förklara begreppens påtänkta innebörd.

Vår studie bygger på en enkätundersökning och vår avsikt har varit att undersöka invandrarnas attityder till olika aspekter av sin egen integrationsprocess samt finna eventuella skillnader mellan ålder och utbildning. Vi tycker att vi utifrån det empiriska materialet har kunnat få svar på våra frågeställningar och därmed uppnått syftet med undersökningen och därför bedömer vi validiteten i vår studie som god.

11. SAMMANFATTNING AV RESULTATET

I detta avsnitt sammanfattar vi kort studiens resultat.

Vår studie visar att de flesta respondenterna är öppna för svenska traditioner och svensk kultur, men de vill även behålla sina hemlandstraditioner. Resultatet tyder även på att de flesta i mer eller mindre hög grad använder sig av det svenska språket i vardagslivet, genom att läsa svenska tidningar och böcker samt se på svensk TV. Dessutom pratar många av de intervjuade svenska utanför skolan. En klar majoritet av våra respondenter anser att språket är viktigt för integrationen.

De flesta i undersökningen har grannar som är svenska, och endast en liten andel vill bo bland sina landsmän. Överlag trivs de intervjuade i området där de bor. Utifrån vårt resultat kan vi konstatera att våra respondenter mer eller mindre umgås med både invandrare och svenskar i vardagen. Den övervägande delen anger att de vill umgås med svenskar, men samtidigt anser de intervjuade att det kan vara svårt att få kontakt med dem. Sammanfattningsvis har våra respondenter en ganska positiv attityd till sina sociala nätverk.

Svaren tyder på att majoriteten vet vilka rättigheter och skyldigheter de har och de flesta anser sig ha samma rättigheter och skyldigheter som svenska medborgare. När det gäller

möjligheter att påverka genom att rösta har våra respondenter olika åsikter. Majoriteten känner sig emellertid mer eller mindre som en del av samhället.

Många anser sig ha goda chanser att komma in på en bra utbildning, få praktik och ett arbete i framtiden, dock har våra respondenter en mer negativ inställning när det gäller att starta eget företag i framtiden. Två av tre i vår undersökning ser positivt på sin framtid.

Trots vissa tendenser bland våra respondenters attityder i avseende på ålder och utbildningsbakgrund, visar studien inga signifikanta samband mellan variablerna.

12. SLUTDISKUSSION

I följande diskuterar vi studiens resultat utifrån studiens teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning inom området. Vi presenterar även våra reflektioner om ämnet i stort.

Vår studie framför invandrarnas positiva inställning till den svenska kulturen och de svenska traditionerna. De flesta vill ta vara på sitt men även ta in det nya, som i sin tur kan leda till nya kulturella mönster. Med andra ord har vi börjat diskutera en av modellerna för integrationen, smältdegeln, som Giddens (2003) framför. Å andra sidan ska vi ha i åtanke att det finns individer i vår studie som uttrycker en mer negativ syn. Att dessa är i minoritet ger oss inte en frihet att förlora dem ur minnet, utan tvärtom. Det är det som är intressant och som behöver lyftas upp. Vi har redan diskuterat om att många individuella faktorer kan ligga till grund för detta. Allt kan emellertid inte förklaras utifrån dessa faktorer, eftersom de fungerar som ett komplement till landets integrationspolitiska arbete som inriktar sig på att ge förutsättningar till individers egen försörjning och delaktighet i samhället. Att kunna tala och förstå svenska, vilket är en viktig förutsättning för integrationen, beror å andra sidan på just individuella faktorer, anser vi. Har man inte tillräckliga språkkunskaper, kan det skapa svårigheter att vara delaktig i samhället när det gäller samhällets allmänna sfär, alltså arbetsmarknaden, skolsystemet, föreningslivet osv.

En annan modell som Giddens (2003) framför är assimilation, som innebär att invandrare överger sin ursprungliga kultur och istället anammar det nya samhällets kultur, värderingar och normer. En liten andel i vår studie vill inte behålla sitt hemlands traditioner, vilket antagligen innebär att de vill assimileras in i samhället. Frågan är varför de inte vill behålla sina traditioner, vad innebär det egentligen?

En studie visar att ålder har en inverkan på upplevd assimilatorisk integration, då ungdomar uppvisar en tendens att i större grad ha upplevelser av det (Aytar 1999). Frågan är hur Aytar definierar begreppet ungdomar. Vi menar att yngre överhuvudtaget har en tendens att assimileras, i den bemärkelsen att de tar initiativ till att delta i samhället mer än äldre individer, som redan kanske har en familj och en "given" framtid. Vi menar att kulturen är den enskildes mentalitet, som egentligen ligger till grund för varje individs handlingar i livet. Yngre individer kanske inte har en lika stark relation till mentaliteten från ursprungslandet som äldre individer, som hela sitt liv har levt efter andra värderingar och normer. För dem kan det vara svårt att anamma det nya landets kultur, utan att behålla den ursprungliga. Men å andra sidan betyder inte det att de inte accepterar den nya kulturen.

Ett mångkulturellt samhälle undviker inte frågan om erkännande och acceptans av de olika etniska grupperna som ska leva tillsammans i ett samhälle där alla får tänka och tycka vad de vill, samtidigt som de har samma status. Med andra ord beskriver vi modellen kulturell pluralism (Giddens 2003), vilket egentligen förklarar definitionen av begreppet integration som Århammar (2004) framställer. Hon menar att deltagandet är en viktig förutsättning för integration, men det finns inga krav på att den kulturella sfären måste förändras. Det kan stämma överens med våra respondents attityder till den svenska kulturen och traditionerna, då de är öppna för den svenska kulturen samtidigt som de vill behålla sin ursprungliga kultur. Det säger däremot ingenting om att det i sin tur inte utvecklas nya kulturella mönster.

Att komma till ett nytt land ställer höga krav på den enskilde. Förutom behovet att bibehålla sin etniska bakgrund, har en invandrare även behov att lära sig språket och grunderna om det nya samhället (Bäck & Soininen 1998). Diaz (2004) menar även att för att kunna fungera som en del av helheten, vilket är en grundläggande förutsättning för integration, är det viktigt att ha tillgång till sina medborgerliga rättigheter, men även skyldigheter, i det nya samhället. Frågan som väcks utifrån dessa påståenden är hur den enskilde förses med sådan kunskap och om den är tillräcklig. Vår studie visar att rättigheter och skyldigheter kan uppfattas som

varandras motsatser och inte som något som går hand i hand. Anledningen till det kan vara just bristande kunskaper, men även individuella faktorer, så som dålig erfarenhet, som påverkar ens upplevelse i fråga.

Det har påvisats tidigare (Aytar 1999, Hosseini-Kaladjahi 1997) att medverkan i samhällets olika arenor är en förutsättning för en lyckad integration i det nya samhället. Känner man dock inte till sina medborgerliga rättigheter, medför det svårigheter för deltagandet, vilket i sin tur försvårar integrationsprocessen. Vi ser det som en sluten cirkel. En längre vistelsetid i Sverige, som ofta medför utökade sociala kontakter med både inrikes och utrikes födda, vilket i sin tur kan bidra till en ökad kunskap, kan dock hjälpa med att bryta denna onda cirkel.

Som det diskuterats innan kan okunskap även bidra till upplevelse av att rättigheter skiljer sig åt mellan svenska och utländska medborgare, vilket går emot integrationspolitikens grundprincip om lika rättigheter och skyldigheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund (Prop. 1997/98:16). Vi är benägna att tro att denna negativa uppfattning inte kan förklaras med att invandrare inte formellt sett har lika rättigheter, utan det beror snarare på att personer som invandrar inte har tillräckliga resurser för att tillvarata dessa rättigheter. Även upplevd diskriminering och orättvisa på grund av sin hudfärg eller brytning bidrar säkerligen till upplevelse av misstro och besvikelse. Allt detta påverkar onekligen känslan av tillhörighet till det pluralistiska samhälle som integrationspolitiken så strävar efter.

Det som underlättar alla aspekter av integrationen i det svenska samhället och som ökar förutsättningar för deltagande i samhällslivet är, som det nämnts tidigare, att kunna tala och förstå det svenska språket. Det är nyckeln till samhället och utan kunskaper i svenska kan det vara svårt att lära sig hur samhället fungerar, vilket kan leda till utanförskap (Prop.1997/98:16). Språket är nödvändigt för att skapa förståelse och ömsesidig respekt människor emellan. Därför anser vi att bristande kunskaper i svenska är det som hindrar många invandrare från att känna sig som en del av samhället.

Känslan av tillhörighet är ytterst viktig för hur vi över lag uppfattar vår livssituation och vilka förväntningar vi har på framtiden. Känner vi inte samhörighet, är det svårt att ha en positiv inställning till att exempelvis få ett arbete i framtiden. Känner vi oss däremot accepterade i samhället och upplever sig ha samma rättigheter som den ursprungliga befolkningen, vilka är kraven för kulturell pluralism (Giddens 2003), ser vi utan tvivel mer positivt på vår framtid.

Även om vårt resultat visar att de flesta ser mer eller mindre positivt på sin framtid, vilket tyder på att respondenterna känner sig relativt trygga i sig själva och i det svenska samhället, återstår de som inte hyser något större hopp om sin framtid. Deras skepticism har väckt starka känslor hos oss och vi undrar vad personernas inställning egentligen kan bero på. Att de har placerat sig ganska högt på språkinlärningsnivå i förhållande till många andra invandrare borde betyda något. Visserligen har även en mängd andra faktorer betydelse för hur vi upplever vår livssituation både nu och i framtiden. Sociala nätverk är ett av elementen som hjälper oss att tillfredställa våra grundläggande behov av trygghet, närhet och kärlek (Engdahl & Larsson 2006). Avsaknaden av sociala relationer kan leda till utanförskap och följaktligen till missnöje med sin situation.

En högre utbildning kan också vara en tänkbar källa för vår upplevelse av trygghet. Resultatet visar att personer med eftergymnasial utbildning hyser större hopp om att få ett arbete i framtiden samt de ser mer positivt på sin framtid än personer med förgymnasial utbildning. De välutbildade behöver emellertid oftast börja om från början när de kommer till ett nytt land och det, anser vi, kan väcka en hel del ogillande. Samtidigt har man i så fall en viss studievana, vilket vanligtvis kan underlätta språkinlärningsprocessen.

Avslutningsvis anser vi att integration är ett ”knepigt” fenomen som omfattar en mängd olika aspekter, där både individuella och omgivande faktorer har inverkan på den enskildes integrationsprocess. Vi instämmer helt med Hosseini-Kaladjahis (1997) slutsats om att det som kan ha en positiv effekt på alla områden av integrationen är att lära sig språket samt få en utbildning i Sverige. Vi anser vidare att den enskildes intresse, motivation och initiativ är några av de andra viktiga biståndsdelar som kan bidra till en lyckad integrering i det svenska samhället.

12.1 Slutord

Varje samhälle är en föränderlig social miljö, som vi människor konstant ”renoverar”. Varje enskild individ vill renovera på sitt sätt, men frågan är om alla kan vara överens. Det krävs många bra idéer för att ett samhälle ska kunna byggas upp och fungera som en helhet, där olika delar av samhället blir varandras komplement. En sak är säker, att renovera betyder att förnya till det bättre. Det krävs en mycket noggrann planering för en tillfredställande renovering, men vem är det som ansvarar för det nya ”bygget”, staten eller alla individer som faktiskt är en del av samhället? Ett mångkulturellt samhälle, som Sverige, kräver många kloka lagar och regler, som egentligen redan finns, frågan är bara om de är accepterade av både lokalbefolkningen och invandrare. Det är en ömsesidig anpassningsprocess där båda parternas medverkan är avgörande för ett ideal samhälle. När kan vi påstå att renoveringen är färdig och fullständig?

13. KÄLLFÖRTECKNING

13.1 Publicerade källor

Andresen, R (2002). *Sociala nätverk, grupper och organisationer: praktiskt arbete och teoretisk reflexion*. Stockholm: Natur och kultur.

Aubert, V (1979). *Sociologi: Socialt samspel*. Stockholm: Almqvist & Wiksell Förlag AB.

Aytar, O (1999). *Integration i mångfald. En studie av sex invandrargrupper upplevda integration i Sverige*. Stockholm: Jina Nu förlag.

Bäck, H & Soininen, M (1998). *Den kommunala invandrapolitiken: Arenor, Aktörer och Barriärer*. Stockholm: SNS Förlag.

Diaz, J A (2004). *Integration och indikationer. Några teoretiska och metodologiska utgångspunkter för användandet av indikationer*. Norrköping: Integrationsverkets rapportserie.

Eliasson, A (2006). *Kvantitativ metod från början*. Lund: Studentlitteratur.

Engdahl, O & Larsson, B (2006). *Sociologiska perspektiv: grundläggande begrepp och teorier*. Lund: Studentlitteratur.

Franzén, E C (2001). *Att bryta upp och byta land*. Stockholm: Natur och Kultur.

Hartman, J (1998). *Vetenskapligt tänkande Från kunskapsteori till metodteori*. Lund: Studentlitteratur.

Hosseini-Kaladjahi, H (1997). *Iraniens in Sweden: economic, Cultural and Social Integration*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.

Giddens, A (2002). *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, S (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Patel, R & Davidson, B (1994). *Forskningsmetodikens grunder Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

13.2 Elektroniska källor

Integrationsverket (2003). *Rapport integration 2003*.

<http://www.integrationsverket.se/upload/Publikationer/ri2003/helarapportintegration.pdf>

(2007-03-22).

Integrationsverket (2005). *Rapport integration 2005*.

http://www.integrationsverket.se/tpl/Publication_2985.aspx (2007-03-25).

Regeringens proposition (1997/98:16). *Sverige, framtiden och mångfalden - från invandrapolitik till integrationspolitik*.

<http://www.regeringen.se/content/1/c4/22/71/bbd15e5a.pdf> (2007-03-05)

Skolverket (2007a). *Svensk undervisning för invandrare (sfi)*.

<http://www.skolverket.se/sb/d/389> (2007-04-19)

Skolverket (2007b). *Ny kursplan för svensk undervisning för invandrare (sfi)*.

<http://www.skolverket.se/sb/d/389/a/7700> (2007-04-19)

Skolverket (2007c). *Svensk undervisning för invandrare - Organisation*.

http://www.skolverket.se/content/1/c4/91/03/Sfi_Elever_kursdeltagare_Riksniv%20E5_Tabell%208_3.xls (2007-05-04).

Århammar, A (2004). Statens offentliga utredningar (SOU 2004:73). *Migration och integration – om framtidens arbetsmarknad*. Bilaga 4 till långtidsutredningen:

Finansdepartementet.

<http://www.sweden.gov.se/sb/d/361/a/26845;jsessionid=aldsfl6qmH2e> (2007-04-06).

BILAGA 1

INFORMATIONSBREV

Hej!

Vi är två studerande vid Högskolan Kristianstad, som läser sociala omsorgsprogrammet med pedagogisk inriktning. Vi läser nu vår sjätte termin, vilket innebär att vi ska skriva ett examensarbete (C-uppsats).

Syftet med vår undersökning är att vi vill få en överblick över invandrarnas inställning till sin egen integrationsprocess i det svenska samhället. Vi vill även undersöka om det finns någon relation mellan respondenternas bakgrund och deras upplevelser av bland annat nätverkets betydelse och känslan av tillhörighet.

Vår studie omfattar hela nordöstra Skåne, där alla SFI-elever på D-nivå ombeds att delta.

Därför får Du en förfrågan om Du vill delta i vår studie. Ditt deltagande innebär att Du fyller i ett enkätformulär som du försöker svara på utifrån Dina känslor, erfarenheter och upplevelser.

Deltagandet i studien är helt frivilligt och Du får avbryta det när som helst utan att behöva förklara varför och utan att det blir några konsekvenser.

Du **ska inte** skriva Ditt namn på formuläret, eftersom undersökningen genomförs anonymt. Det betyder att Din identitet är helt okänd. Det kommer inte att vara möjligt att identifiera Dig när vi presenterar resultatet.

Allt insamlat material kommer att bearbetas i ett dataprogram, för att senare publiceras i form av C-uppsats. All information kommer enbart att användas till denna studie.

Om Du har frågor eller funderingar kring vår undersökning, är Du hjärtligt välkommen att kontakta oss

Nadina Delic
xxx-xxxxxxx
xxxxx@xxxxxxx.xx

Alina Karlsson
xxx-xxxxxxx
xxxxx@xxxxxxx.xx

Ditt deltagande är väldigt viktigt för undersökningens resultat!

Tack på förhand!

Enkätformulär

Din bakgrund

Hur gammal är du?

☐ 20 - 29 år	☐ 40 – 49 år
☐ 30 - 39 år	☐ 50 - ... år

Var är du född?

☐ Afrika	☐ Europa
☐ Mellanöstern	☐ Ex-Sovjetunionen
☐ Övriga Asien	☐ Syd- och Nordamerika

Din utbildning från födelselandet?

- Förgymnasial utbildning, **9 år eller kortare**
- Gymnasial utbildning
- Eftergymnasial utbildning, **kortare** än 2 år (universitet eller liknande)
- Eftergymnasial utbildning, **längre** än 2 år (universitet eller liknande)

Familjeförhållanden?

- Ensamstående (ogift, frånskild), utan barn
- Ensamstående (ogift, frånskild), med barn
- Gift/sambo, utan barn
- Gift/sambo, med barn

Har du barn?

☐ Ja	☐ Nej

Din partner är...

☐ Född i Sverige	☐ Född utomlands

Dina grannar är...

- Enbart svenskar
- Enbart invandrare
- Fler svenskar än invandrare
- Flera invandrare än svenskar
- Vet ej

Språk och samhällskunskaper

Ange på skalan den siffra som stämmer bäst överens med din åsikt

	Stämmer inte alls			Stämmer helt	
1. Jag har bra kunskaper om svenska traditioner	1	2	3	4	5
2. Jag vill lära mig mer om svensk kultur	1	2	3	4	5
3. Jag vill behålla mitt hemlands traditioner	1	2	3	4	5
4. Jag är öppen för svenska traditioner	1	2	3	4	5
5. Det svenska språket är viktigt för integration	1	2	3	4	5
6. Det är viktigt att mina barn lär sig svenska	1	2	3	4	5
7. Mina barn hjälper mig med det svenska språket	1	2	3	4	5
8. Jag pratar svenska utanför skolan	1	2	3	4	5
9. Jag läser tidningar/böcker på svenska	1	2	3	4	5
10. Jag tittar på svensk TV	1	2	3	4	5

Sociala relationer

Ange på skalan den siffra som stämmer bäst överens med din åsikt

	Stämmer inte alls			Stämmer helt	
11. Jag tillbringar mycket tid med min familj	1	2	3	4	5
12. Jag trivs med att tillbringa tid med min familj	1	2	3	4	5
13. Jag har en nära relation med min familj	1	2	3	4	5
14. Jag tillbringar mycket tid med mina vänner	1	2	3	4	5
15. Mina vänner är viktiga för mig	1	2	3	4	5
16. Jag umgås med mina klasskamrater på fritiden	1	2	3	4	5

	Stämmer inte alls			Stämmer helt	
17. Jag umgås med invandrare på fritiden	1	2	3	4	5
18. Jag umgås med svenskar på fritiden	1	2	3	4	5
19. Det är svårt att få kontakt med svenskar	1	2	3	4	5
20. Jag saknar kontakt med svenskar	1	2	3	4	5
21. Jag vill inte umgås med svenskar	1	2	3	4	5
22. Jag umgås med mina grannar	1	2	3	4	5
23. Jag kan be mina grannar om hjälp	1	2	3	4	5
24. Mina grannar är viktiga för mig	1	2	3	4	5
25. Jag trivs i det område där jag bor	1	2	3	4	5
26. Jag vill bo bland mina landsmän	1	2	3	4	5
27. Jag är nöjd med mina sociala kontakter	1	2	3	4	5

Känslan av tillhörighet

Ange på skalan den siffra som stämmer bäst överens med din åsikt

	Stämmer inte alls			Stämmer helt	
28. Jag känner mig som en del av samhället	1	2	3	4	5
29. Jag vet vilka rättigheter jag har	1	2	3	4	5
30. Jag har samma rättigheter som svenska medborgare	1	2	3	4	5
31. Jag vet vilka skyldigheter jag har	1	2	3	4	5
32. Jag har samma skyldigheter som svenska medborgare	1	2	3	4	5
33. Jag har möjlighet att påverka genom att rösta	1	2	3	4	5

	Stämmer inte alls			Stämmer helt	
34. Jag är medlem i någon kulturell eller politisk förening/organisation	1	2	3	4	5
35. Jag skulle vilja vara med i någon förening/organisation	1	2	3	4	5
36. Jag är medlem i någon idrottsförening	1	2	3	4	5
37. Jag möter människor som har samma hobby/intresse som jag	1	2	3	4	5
38. Det är svårt för mig att möta människor som har samma hobby/intresse som jag	1	2	3	4	5
39. Det är viktigt för mig att möta människor som har samma hobby/intresse som jag	1	2	3	4	5
40. Jag deltar i mina barns aktiviteter	1	2	3	4	5

Framtidstro

Ange på skalan den siffra som stämmer bäst överens med din åsikt

	Stämmer inte alls			Stämmer helt	
41. Jag har goda chanser att komma in på en bra utbildning	1	2	3	4	5
42. Jag har goda chanser att få praktik i framtiden	1	2	3	4	5
43. Jag har goda chanser att få ett arbete i framtiden	1	2	3	4	5
44. Jag har goda chanser att starta eget företag i framtiden	1	2	3	4	5
45. Jag ser positivt på min framtid	1	2	3	4	5

Sammanfattning

Kryssa i max 3 svarsalternativ

46. Det viktigaste med att integreras in i det svenska samhället är ...

- Att vara öppen för svenska traditioner
  - Att behålla sin kulturella bakgrund
  - Att lära sig svenska
  - Att titta på svensk TV
  - Att läsa svenska tidningar/böcker
  - Att ha svenska vänner
  - Att ha många sociala relationer
  - Att vara politiskt aktiv
  - Att vara med i olika föreningar/organisationer
  - Att få en utbildning
  - Att få ett arbete
  - Något annat, vad?
-
-
-

TACK FÖR DIN MEDVERKAN!

BILAGA 3

ANSVARSFÖRDELNING

Eftersom vårt arbete bygger på en kvantitativ undersökning, vilket kräver enorm noggrannhet vid insamling/inmatning av data, databearbetning samt analys, har vi valt att för det mesta arbeta tillsammans. Detta innebär att vi genomfört den största delen av arbetet tillsammans, detta för att kunna vara på den säkra sidan när det gäller studiens reliabilitet/validitet.

Diskussioner i vårt arbete har vi utarbetat ihop, vilket beror på att det varit näst intill omöjligt att dela upp de olika variablerna för ett självständigt arbete, då dessa i högsta grad går in i varandra.

I början av vårt arbete, när vi kommit överens om vad som skulle ingå i bakgrunden och teoretiska utgångspunkter för studien, valde vi emellertid att dela upp ansvaret. På så sätt har Nadina haft huvudansvar för definitioner (avsnitt 3.4), modeller för integration (4.1) samt sociala nätverk (4.2). Alina har haft huvudansvar för invandrapolitik (3.1), integrationspolitik (3.2), språket och svenska för invandrare (3.3) samt invandrares olika roller i samhället (4.3).

I avsnittet som beskriver tidigare forskning (avsnitt 7) har Nadina ansvarat för Integrationsverkets rapporter från 2003 och 2005. Alina har haft ansvar för studier utförda av Aytar och Hosseini-Kaladjahi.